

Savez Rusina Republike Hrvatske • Союз Русиных Републики Горватскей

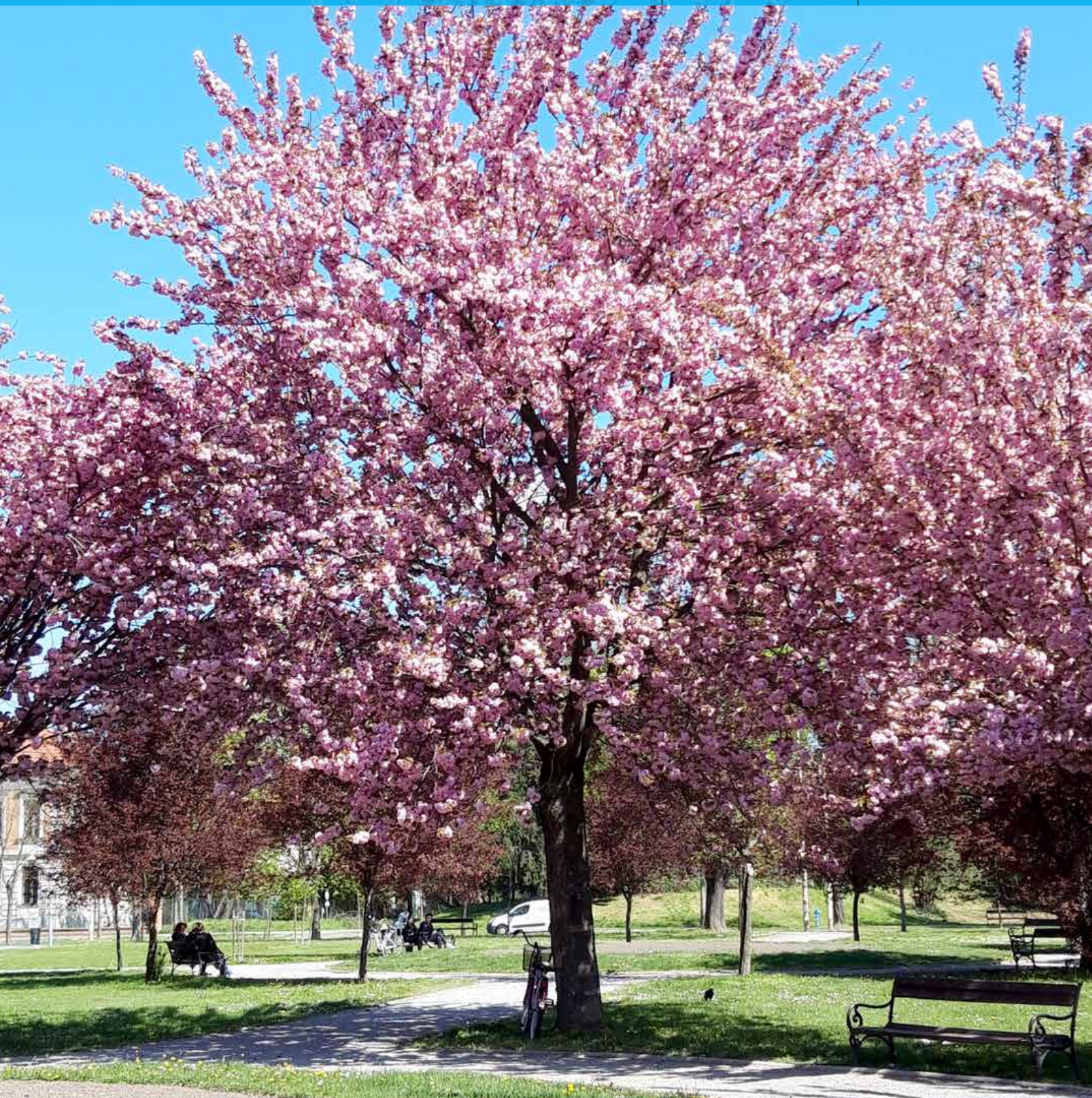
Нова Думка

ISSN 0351-3181

БРОЈ
ЧИСЛО 222

ГОДИНА
ПОК L

2/2021

Отримана виберанкова Скупштина Союзу Русинох Републики Горватскей

На чолє Союзу Русинох РГ остава председателька Дубравка Рашлянин

Треци мандат успишной председателки Союзу Русинох РГ Дубравки Рашлянин

Порядна Виберанкова скупштина Союзу Русинох Републики Горватскей отримана 13. марца того року у просторийох Союзу у Вуковаре зоз притримованьом шицких епидемиологийних мирох. На початку шпидеми привитала председателка Союзу и Скупштини предложела дньови шор спрам хторого вибрание роботне председательство, верификацияна комиссия, записничар и двою оверйоваче записнику, поднешени роботни и финансийни, як и надпатраци звит Союзу за 2020. рок, вибрана кандидацияна и виборна комися, прилапени поднешени звити и розришени потерашни цела. Вибрани нови председатель и подпредседатель Союзу Русинох РГ, надпатраци одбор, принешени план и програма роботи и финансийни план за 2021. рок, а на остатку була точка рижне.

До Роботного председательства вибрани председателка Дубравка Рашлянин и Звонко Костелник, за записничара Вера Павлович, до верификацияней комисии Любица Гаргай и Марьяна Джуджар, а за оверйовачох записнику Виолета Гирйовати и Леся Мудри.

Верификацияна комиссия констатовала же од 23-ох членох на Скупштини присутни 19 и же шицко у складзе зоз Статутом Союзу, та шицки одлуки повноважни.

Звит о цалорочней роботи Союзу преїг презентаций поднесла председателка Союзу Дубравка Рашлянин, котра членох Скупштини упознала о шицких активносцох Союзу. Союз преїг своїх членіцох

Роботне председательство

посцигнул замерковани резултати на очуванию и розвиванию национального и культурного идентитету. Реализовани шицки програми котри були заплановани у прешлиму року. Зоз информованьом преїг нашого часопису Нова думка, дзецинского часопису Венчик и видавателней діялносци наших авторох стара ше на очуванию мацеринского языка у явним живоце нашей националней меншини.

Окрему улогу Союз витворює преїг культурного аматеризма и то у найзначнейших секцийох як цо фолклор, музика, драма, хор и других.

Преїг наших манифестацийох промове наш национални скарб писньох и танцох, а и зблїжуєме учашнікох и їх госцох.

Председателка Союзу Дубравка Рашлянин упознала членох Скупштини зоз финансийним звитом и потолковала же работа Союзу у подтполносци витворена по плану и програми, гоч ю нам пандемия КОВИД-у и сперала.

Надпатраци Одбор констатовал же финансийни утрати у складзе зоз законами РГ и програмами Союзу.

Розправа о поднешених звитох була

Члени Скупштини Союзу Русинох РГ

конструктивна и без вименкох и незадовольства членох, та после кратшей розправи члени Скупштини прилапени звити.

После розришованя потерашних целох вибрани нови – потвердзена потерашня председателка Союзу Дубравка Рашлянин, а за єй заміна потвердзени Владо Русин зоз Вуковару. До надпатрацога одбору потвердзени потерашни: Мелания Пап председателка, а члени Звонко Барна зоз Вуковару и Виолета Гирйовати зоз Миклошевцох. Прилапени план роботни и финансийни план за 2021. рок. Представителька Руснацох ОБЖ Агнетка Балатица и председатель Ради рускей националней меншини ВСЖ Яким Ерделі привитали шицких госцох и пожадали успишну роботу. Яким Ерделі наглашел же Город Вуковар дал согласносц за будоване памятника шицким жертвам у Отечественей войны на локаций Саймишта, на месце котре по войну хасновало КУД „Осиф Костелник“.

После винчованя вибранием, предложена розгварки членох Скупштини на коктейлу у просторийох ушореной пиньвици.

Звонко Костелник, проф.

Отворени Дзецински парк „Дзвончок“

У Петровцох, введзело 28. марца, на памятку и здогадованє на пейцрочного хлапца Бориса Васелека, котри у Отечественей войны смертельно настрада од гранати, отворени Дзецински парк „Дзвончок“. После интерпретаций горватскей гимни, котру у провадзєню на гитари одшпивала Анита Надь, началник Општини Богдановци Марко Барун привитал шицких присутних, домашних и госцох, а окреме подзеквал петровскому парохови Владимирови Седлакови и Ани Галович же на їх предклад поставена памятна плоча и текст за нашого наймладшого погинутого Петровчяна Бориса Васелека. Зоз почитованьом шицких епидемио-

логийних мирох и предписаньох, на отвореню присуствовал жупан Вуковарско-сримскей жупаниї Божо Галич, началник Општини Андрияшевица Дамир Деканич, началник Општини Стари Янковци Драган Сударевич, член Сови-

ту за национални меншини РГ Звонко Костелник, председатель Ради рускей националней меншини Општини Богдановци Томислав Кетелеш, заміна началника рускей националней меншини Општини Богдановци Ярослав Медеша, та други госци и нащивителе.

Тота инвестиция коштала 248.528,78 куни, од чого Министерство регионого розвою и фондох Европскей униї софинансовало 100.000,00 куни, а остаток финансировала Општина Богдановци. Дзецински парк „Дзвончок“ службово отворели началник Општини Богдановци Марко Барун и председатель Месного одбору Мирко Гарди.

Звонко Костелник, проф.

BROJ
ЧИСЛО 222

GODINA
ПОК 2021.
L

“NOVA DUMKA”

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeca Europe 93

Tel. / faks: 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Certis d.o.o. Cerna

Naklada: 700 primjeraka

“НОВА ДУМКА”

Видава: Союз Русиных РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За видавателя: Дубравка Раšљанин

Редакција: Вуковар, Ради Европи 93

Тел. / факс. 032 428–342

ИБАН HR1623400091110057465

Друкуе: Цертис д.о.о. Церна

Тираж: 700 прикладніки

Tiskano – Друковане

04 / 2021

Cijena

Цена

10

Kuna

Куни

Rukopisi se ne vraćaju.
Objavljeni prilozi se honoriraju.

Рукописи ше не врацаю.
Обьявени прилоги ше гонорую.

IZ RADA SAVEZA - 303 РОБОТИ СОЮЗУ

На чолє Союзу Русиных РГ остава председателька Дубравка Раšљанин. 2

DRUŠTVO I POLITIKA - ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА

Što su to Europski fondovi i kome su namijenjeni? 4
94. telefonska sjednica Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske 5

INTERVJU - ИНТЕРВЈУ

Не ганьбме ше своїх предкох 6
И у войни и у миру, вше за Миклошевци 8
Nije ni sanjala da će se baviti nastavničkim poslom ali ga je zavoljela 20
Вуковар мойо место и я го барз любим. 22

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

зоз свою немоцу запануеме 9
svojom nemoći ovladat ćemo 9
Пражнина 12
Соловейко 12

IZ NAŠIH MJESTA - 3 НАШИХ МЕСТОХ

Отворени Дзецински парк „Дзвончок“ 2
Дзешец роки под сримским небом 10
Здогадоване на Любицу Сеґеди-Фалц (1932. – 2018.) 18
Маляр Владимир Дорогхази Дорка 19
Чаривни нітки – Цецилия Надь 25
„Не рисуј слички на гоч яки паперички“ 26
Єст их ище 26
Свадзєбни буяк 27
Amaterski svirački ansambli tradicijske glazbe 28
Хто зоз старого нове прави, тот ше збогацує, а художни тот постава хтори не шпорує. 31

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA - 303 РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Рочна схадзка КУД „Осиф Костелник“ 12
Ретроспектива наступох на манифестацији цифровани вайца у фарбох городу. 14
Руснаци Рушняка прєславели Дзєнь залюбених 18
Рушняк прєславел Дзєнь жєнох у Риеки 19

DUMKIN VREMEROV - ДУМКОВ ЧАСОПЛІВ

Цо зме читали 1972. року 13
Петровски танцовачє успишне госцовали у Италији 13
Перша радио-емисия на нашей бєшєди у СР Горватскеј 13

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - 303 ДУХОВНОГ ЖИВОТА

Нашо парохии – грекокатолицка парохия Христа Цара у Осиеку 15
Швето Пасхи Христовей у Петровцох 16
Велька ноц у Матульох, у условийох корони 16
Uskrs 2021. u Rajevom Selu. 17

RETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Старанє о статку 29

STARE FOTOGRAFIJE - СТАРИ ФОТОГРАФИЈИ

Перши миклошевски бициґли 29

POLJOPRIVREDA - ПОЛЬОДІЛСТВО

Ярні роботи у хотаре. 30

RECETI - РЕЦЕПТИ

Паприґа на валалски способ 30
Торта од сира зоз вишнями. 31

Насловни бок: Агнетка Балтинац - Япанска черешня у осиецким парку краля Петра Крешимира IV.

Остатні бок: Звонко Костелник - Зоз подобового скарбу Союзу Русиных РГ

UREDNIŠTVO: Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ljubica Harhaj, Manuela Dudaš, Lesya Mudri i Vladimir Provči

SAVJET UREDNIŠTVA: dr.sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Marijana Džudžar, vl. Vladimir Sedlak

LEKTORI: Marija Vulić (rusinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-1),

“Nova dumka” je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вєра Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Мануєла Дудаш, Любица Гарґай, Владимир Провчи, Леся Мудри

СОВИТ РЕДАКЦИЈИ: д.ф.н. Оксана Тимко Дітко (председатель), Маријана Джуджар, о. Владимир Сєдлак

ЛЕКТОРЕ: Мария Вулич (руски язык), Андрей Маґоч (гортватски язык)

Друкованє помага Совит за национални меншини Рєпублики Гортватскеј.

На вимаганє Союзу Русиных и Українцох Рєпублики Гортватскеј з Ришеньом Министерства информованя Рєпублики Гортватскеј од 15. януара 1992. року (УЧ. 523–92–1) „Нова думка“ уписана до евиденцији явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источасно и становиско редакцији лебо видаватєля.

ŠTO SU TO EUROPSKI FONDovi I KOME SU NAMIJENJENI?

Za pojam europski fondovi svi su dobro čuli i znaju da se iz tih fondova može povući značajan novac za pojedine aktivnosti i projekte. Mnogi su projekti u lokalnoj zajednici i u državi financirani upravo iz europskih fondova. Primjerice, uređenje šetnice u nekom gradu, energetska obnova zgrada i obiteljskih kuća, poticaji za zapošljavanje i samozapošljavanje i drugo. Što su to europski fondovi, mogu li obični građani, obrtnici i poduzetnici dobiti bespovratna sredstva iz europskih fondova i što Europska unija nudi mladima?

Europski fondovi

Europski fondovi (skraćeno: EU fondovi) su financijski instrumenti koji podupiru provedbu javne politike Europske unije u zemljama članicama. EU fondovi su novac europskih građana koji se, sukladno određenim pravilima i procedurama, dodjeljuje raznim korisnicima za provedbu projekata i provođenje javnih politika Europske unije. Europske javne politike donose se za razdoblje od sedam godina, što se naziva financijska perspektiva. Trenutno je započeta financijska perspektiva 2021. – 2027.

Jedna od najznačajnijih javnih politika Europske unije je Kohezijska politika, za koju je u financijskom razdoblju 2014. – 2020. izdvojeno 376 milijardi eura. Osnovna svrha kohezijske politike jest smanjiti značajne gospodarske, socijalne i teritorijalne razlike koje postoje između regija u Europskoj uniji i jačanje globalne konkurentnosti cjelokupnog europskog gospodarstva.

Kohezijska politika Europske unije u perspektivi 2014. – 2020. financira se iz tri glavna fonda, a na raspolaganju su i sredstva još dva fonda. Zajednički naziv im je Europski strukturni i investicijski fondovi (skraćeno: ESI fondovi).

ESI fondovi dijele se na:

1. Kohezijski fond

Namjena: za države članice Europske unije čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije. Financira velike infrastrukturne projekte iz područja prometa i zaštite okoliša u svrhu postizanja gospodarske i socijalne kohezije EU te poticanja održivog razvoja.

Korisnici: uglavnom tijela javne vlasti, ali i poslovni sektor kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave (za isporuku dobara i usluga i obavljanje radova).

2. Europski fond za regionalni razvoj

Namjena: jačanje ekonomske i socijalne kohezije u EU te smanjenje razvojnih razlika između njezinih regija. Uglavnom je usmjeren na proizvodne investicije s ciljem otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije te lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Pomoć iz ovog fonda usmjerava se na statističke prostorne

jedinice prema EU klasifikaciji, tzv. NUTS regije.

Korisnici: istraživački centri, lokalne i regionalne vlasti, škole, korporacije, trening centri, državna uprava, mala i srednja poduzeća, sveučilišta, javna tijela, nevladine organizacije.

3. Europski socijalni fond

Namjena: smanjenje razlika u životnom standardu i blagostanju u državama članicama Europske unije i njihovim regijama te promicanje gospodarske i socijalne kohezije. Naglašava poticanje poduzetništva i pomoć posloprincima u pronalaženju boljih radnih mjesta, obrazovanje i jačanje vještina te jačanje administrativnih kapaciteta.

Korisnici: javna uprava, udruženja radnika i poslodavaca, nevladine organizacije, dobrotvorne ustanove, **tvrtke**.

4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Namjena: poboljšanje upravljanja i kontrole nad politikom ruralnog razvoja, ulaganje u uspostavu ekološke i teritorijalne ravnoteže, zaštita klimatskih uvjeta, uvođenje inovacija u poljoprivredni sektor.

Korisnici: poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena i mlade.

5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo

Namjena: osiguranje sredstava ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. Fond je osmišljen tako da osigura održivo ribarstvo i industriju akvakulture (uzgoj ribe, školjkaša i podvodnog bilja).

Korisnici: gospodarski subjekti i udruge u državama članicama.

Ulaskom u novo programsko razdoblje 2021. – 2027. godine ciljevi kohezijske politike djelomično su se izmijenili, a s njim i strukturni fondovi kojima se ona financira. Fondovi uspostavljeni u svrhu provedbe nove kohezijske politike, kao i politike sigurnosti su:

1. Europski fond za regionalni razvoj
2. Kohezijski fond
3. Europski socijalni fond plus
4. Fond za pravednu tranziciju (prelazak na „zeleno“ i održivo gospodarstvo jedan je od prioriteta Europske unije u ovom razdoblju)
5. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
6. Fondovi za unutarnje poslove – Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost te Instrument za upravljanje granicama i vizama.

Osim ESI fondova postoje i drugi fondovi Europske unije, kao primjerice Fond solidarnosti Europske unije (EUSF) te instru-

Shema ESI fondova

menti za pretprijetnu pomoć (IPA).

Fond solidarnosti Europske unije osnovan je kako bi se njime odgovorilo na prirodne katastrofe velikih razmjera i izrazila europska solidarnost s regijama unutar Europe koje su pogođene katastrofama, uključujući i pandemiju COVID-19. Fond je nastao kao reakcija na velike poplave u središnjoj Europi u ljeto 2002. godine. Otad se koristio preko 80 puta pokrivajući niz različitih prirodnih katastrofa – poplave, šumske požare, potrese, oluje, suše. Hrvatska je sredstva iz ovog fonda najvećim dijelom koristila nakon poplava u Posavini 2014. godine te nakon potresa u Banovini krajem 2020. godine.

IPA instrumenti za pretprijetnu pomoć namijenjeni su državama kandidatkinjama ili potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u Europskoj uniji. To su zemlje zapadnog Balkana i Turska. Hrvatska je također do ulaska u Europsku uniju koristila potpore iz ovih programa, a neka sredstva koristi i dalje. IPA financijski podupire projekte u području tranzicije i izgradnje institucija, prekogranične suradnje, regionalnog i ruralnog razvoja te jačanja ljudskog kapitala i smanjenja socijalne isključenosti.

U svakoj državi članici Europske unije postoji i koordinacijsko tijelo koje upravlja sredstvima koja se dodjeljuju iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. Središnje koordinacijsko tijelo Republike Hrvatske nadležno za upravljanje **ESI fondovima je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova** Europske unije.

Osim ESI fondova postoje i tzv. Programi Unije. Oni predstavljaju aktivnosti koje usvaja Europska unija u svrhu promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU. Donose se na razdoblje od sedam godina kao i javne politike. Usmjereni su na mlade, obrazovanje i istraživanje, razvoj kulture, promicanje ljudskih prava, jačanje demokracije, zaštitu potrošača, zdravlje, civilnu zaštitu itd. Neki od najpoznatijih su Europa za građane, Kreativna Europa, Erasmus+, Obzor 2020. i Program LIFE.

Više o fondovima Europske unije možete pročitati na:

<https://efondovi.mrrfeu.hr/MISCMS/eu-fondovi>

<https://strukturnifondovi.hr/>

Helena Timko

94. TELEFONSKA SJEDNICA SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE

S obzirom na aktualnu epidemiološku situaciju i provođenje mjera zaštite od epidemije bolesti COVID-19, a na temelju članka 11. Poslovnika o radu Savjeta za nacionalne manjine, predsjednik Savjeta Aleksandar Tolnauer sazvaio je 94. telefonsku sjednicu Savjeta za nacionalne manjine 14. travnja 2021. godine i predložio 3 točke dnevnog reda – usvajanje zapisnika s 93. Sjednice, godišnje izvješće o utrošku utrošenih sredstava iz Državnoga proračuna RH za 2020. godinu i prijedlog odluke o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2021. godini.

Dnevni red je jednoglasno usvojen, a jednoglasno je usvojen i Zapisnik 93. Sjednice Savjeta za nacionalne manjine RH.

Zbog nemogućnosti pridruživanja pojedinih članova Savjeta video konferencijama, 94. Sjednica održana je telefonski.

Uslijed nemogućnosti održavanja aktivne sjednice uživo za pojedine točke dnevnog reda predsjednik A. Tolnauer ukratko je iznio osnovne informacije.

Temeljem članka 35. stavka 4. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina («Narodne novine», broj: 155/02, 47/10, 80/10, 93/11 - Odluka Ustavnog suda (1981) i 93/11 - Odluka Ustavnog suda (1982), Savjet donosi Godišnje izvješće o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina o čemu izvješćuje Vladu Republike Hrvatske i Hrvatski sabor, a temeljem stavka 5. istog članka Odluku o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina.

Godišnje izvješće o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2020. godinu (Narodne novine», broj: 117/19) u razdjelu 020 Vlada Republike Hrvatske, glava 21 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, aktivnost A 732003 potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina iz Godišnjeg izvješća o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina za 2020. godinu, proizlazi da je na temelju Kriterija financiranja i ugovaranja programa kulturne autonomije nacionalnih manjina i metodologije praćenja i vrednovanja provedbe financiranih programa («Narodne novine», broj: 105/16 i 81/20) i Odluke o rasporedu sredstava koja se u Državnom

proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2020. godini («Narodne novine», broj 51/20) za 83 udruge i/ili ustanove raspoređen iznos od 43.395.000,00 kuna, i to:

- za tekuće donacije u novcu za programe kulturne autonomije 42.495.000,00 kuna;
- za stvaranje pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine 840.000,00 kuna;
- za tekuće pomoći unutar općeg proračuna (Lipovljanski susreti 2020. godine i Večer nacionalnih manjina 2020., Bjelovar) 60.000,00 kuna;
- za pomoći proračunskim korisnicima drugih proračuna (financijska potpora sukladno bilateralnom ugovoru s Talijanskom Republikom - korisnik Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka) 500.000,00 kuna.

U odnosu na Odluku o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2019. godini, navedeni iznos predstavlja povećanje od 7.389.843,00 kuna, odnosno 20,5%.

Prijedlog Odluke o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2021. godini: nakon izvršenog uvida u prijave programa, a na prijedlog Komisije, utvrđeno je da je na Javni poziv za 2021. godinu ukupno prijavljeno 1099 programa kulturne autonomije (informiranje, izdavaštvo, kulturni amaterizam i kulturne manifestacije) od strane 93 udruge i ustanove nacionalnih manjina (sa 127 njihovih članica).

Ukupno po programima kulturne autonomije: informiranje 63 programa, izdavaštvo 78 programa, kulturni amaterizam 427 programa, kulturne manifestacije 531 program.

Udruge i/ili ustanove nacionalnih manjina prijavile su za ostvarivanje prijedloga programa kulturne autonomije, dodjelu sredstava za 2021. godinu u ukupnom iznosu od 59.892.896,54 kuna.

U Državnom proračunu planirane su tekuće donacije za 2021. u iznosu od 46.194.500,00, što je 10% više sredstava nego za 2020. kada je odobreno 41.995.000,00 kuna.

Prijedlogom Odluke o rasporedu sredstava za 2021. godinu predviđeno je da se sredstvima Državnog proračuna neposredno sufinancira ostvarivanje programa kulturne autonomije 88 udruge (sa 127 članica), bilateralnih programa kao i programa za stvaranje pretpostav-

ki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine, u ukupnom iznosu od 47.594.500,00, kuna što u odnosu na 2020. godinu predstavlja povećanje za 4.199.500,00 kuna, odnosno za 9,7 %.

U Državnom proračunu za 2021. godinu osigurana su sljedeća sredstva:

- za tekuće donacije u novcu za programe kulturne autonomije 46.194.500,00 kuna;
- za kapitalne pomoći unutar općeg proračuna za stvaranje pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine 840.000,00 kuna,
- za tekuće pomoći unutar općeg proračuna (Lipovljanski susreti 2021. godine i Večer nacionalnih manjina 2021. - Bjelovar) 60.000,00 kuna,
- za pomoći proračunskim korisnicima drugih proračuna (financijska potpora sukladno bilateralnom ugovoru s Talijanskom Republikom - korisnik Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka) 500.000,00 kuna.

U 2021. godini predloženo je od strane Povjerenstva sufinanciranje:

- 993 programa kulturne autonomije 88 udruge (sa 127 članica), i to
- 63 programa informiranja,
- 69 programa izdavaštva,
- 407 programa kulturnog a materizma,
- 454 programa kulturnih manifestacija,
- 3 programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma,
- programa stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine i manifestacije Lipovljanski susreti 2021. i Večer nacionalnih manjina 2021., Bjelovar,
- financijske pomoći sukladno bilateralnom ugovoru s Talijanskom Republikom (korisnik Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka).

Napominje se kako se prilikom glasovanja o prijedlogu Odluke o rasporedu sredstava primjenjuju smjernice i upute Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa (Broj: 711-1-982-R-55/18-01-17, od 9. srpnja 2018.) prema državnim dužnosnicima koji obnašaju dužnost zastupnika u Hrvatskom saboru.

U svrhu pravilnog upravljanja situacijom sukoba interesa i zaštite vlastite vjerodostojnosti i nepristranosti, saborski zastupnici koji su članovi Savjeta dužni su suzdržati se od rasprave o zahtjevima i dokumentaciji udruge s kojom su interesno povezani, kao i drugih udruge iste nacionalne manjine, a kojima Savjet odlukom dodjeljuje sredstva.

Zvonko Kostelnik, prof.

Розгварка зоз председателем Ради рускей националней меншини Вуковарско-сримскей жупаниї

НЕ ГАНЬБМЕ ШЕ СВОЇХ ПРЕДКОХ

Перши виберанки за Ради и Представителюх националних меншинох у општинах, городох и жупанийох у Републики Горватскей були отримани 18. мая 2003. року. Виберанки отримани на основи Уставного закона хтори прине-сол Горватски собор 13. децембра 2002. року, а хтори бешедуе о правах националних меншинох. Вибраним членом мандат тирва штири роки, так же зме виберанки по нешка мали пейц раз.

Тоти историйни податки приношимо прето же нешка бешедуе зоз председателем Ради рускей националней меншини Вуковарско-сримскей жупаниї Якимом Ердльовим, хторому то треци мандат. У Ради, як и сам гвари, не бул лем у першим зволяню кед председатель бул Данил Перунски. На виберанках 2007. року Яким Ердлеї достал найвещей гласи (112), та є на конституційней схадзке вибрани за председателя, а за подпредседателя теди вибрани тераз уж покойни Юлин Бучко.

На виберанках 2011. року Яким Ердлеї тиж вибрани за председателя, а подпредседатель му бул Борис Бучко. На штвартих виберанках 2015. року за председателя Ради вибранин Борис Бучко, а за подпредседателя Яким Ердлеї. На остатніх виберанках 2019. року ознова Яким Ердлеї вибрани за председателя, а подпредседатель му Владо Русин.

Яким Ердлеї, як видзимо, длуги роки у самим верху рускей политичней сцени у Републики Горватскей и барз є добре упознати зоз станом рускей националней меншини як у жупаниї, та так и у цалей держави.

– **Пан председатель, поведзце нам даскельо слова о составе Ради рускей**

националней меменшини Вуковарско-сримскей жупаниї.

Остатня Рада хтора вибрана числї дваец пейц членох, зоз местох дзе жию Руснаци, а облапяю Миклошевци, Вуковар, Петровци, Стари Янковци и Райово Село. Зоз других местох не вибрани. Мама професийно занята секретарку Марьяну Джуджар, а ми други робиме на волонтерскей основи и од жупаниї мама якешик минималне надокнадзене. Под ингеренцию зме жупаниї хтора финансиуе роботу Ради. Робиме, сходзиме ше на схадзках, а мушиме мац найменей штири схадзки рочне. Влонї зме, на жаль, пре корону мали лем два бо нам жупания не дала простор дзе бизме схадзки могли отримати.

– **Цо робота вашей Ради?**

Рада политичне совитодавне цело хторе би требало провадзиц актуелни ствари цо ше случую при Руснацох и приношиц даяки ришення, односно упознавац жупанию з нїма. Тиж так як жупанийска рада сотрудзуе зоз општинским радами на нашим подручу, конкретно то руски ради Општини Томповци, Општини Богдановци и Городу Вуковару.

– **Маце даяки план и програму?**

Плани и програми ест. Кажди рок ше тоти плани прилагодзую спрам хвилешкей ситуациї кеди цо важнейше. Мама даскельо свойо програми хтори порядне робиме. Скорей Рада ведно зоз Координацию видавала и кнїжки, медзитим тераз у остатнї час, а окреме пре корону, барз мало ше роби бо ограниченї можливосци контактах, та то вельо чежше.

Циль нам же бизме були медзи Русна-

Округли стол у Ораховици 2020. року - Мария Блотей, Любица Гаргай и Яким Ердлеї

цами, же бизме видзели їх проблеми, же би ше пробовало зоз локалну управу и зоз жупанийску управу ришовац. Даяки ствари зме и ришели на инициативу зоз жупанийскей ради. Так конечно после велїх рокох у Петровцох, а зоз сотрудництвом Општини Богдановци на дружтвеним доме положена руска застава.

Даяки други ствари, як цо хасноване двоязичних надписох улїчкох або таблич на уходзе до валалу за тераз не робиме, бо знаме же яка ситуација и же би то принесло дальши проблеми, виро-ятне би их и очкодовали. Робиме то то можеме, застава тераз ест и у Петровцох, а у Миклошевцох була и скорей. Од скорей и у городской ради тиж так стої руска застава. Вшадзи дзе урядови програми требала би ше виводзиц и руска шветочна писня, але нажал, за тераз то ище вшадзи не зажило так як би требало.

– **Од кого доставаце финансиини средства?**

Нашу роботу финансиуе жупания. Мама и плацену професийну секретарку, тиж плацену зоз жупанийских средствох. Не таки то вельки средства, але су до-

Под час отримованя Рутенияди 2013. року у Петровцох

Яким Ерделі на Дню Руснацох 2012. року у Петровцох

статочни за нашу роботу. З часу на час кед похиби, найдземе и спонзорох як цо то було случай за отримоване Дня Руснацох або Рутеніяди. Даскельо тисячи отагдз, даскельо отамагдз и вше ше нам поспишело покриц трошки, так же зме нігда не були у мінусу. Вше було пенежи аа потребне.

Финансийни средства за основну роботу ест досц, а за дополнюци ставри вше ше може знайсц, вше ше ище може достац дополнюци средства як од жупанії, так и од городу або општинох.

– Організаторе сце Дня Руснацох, Рутеніяди...

Кед зме достали ришене за хасноване застави, за хасноване шветочней писні и за отримоване Дня Руснацох, прилапели зме же ведно зоз другима Радами будземе организовац тот наш Дзень. Вон ше вше означуе 25. мая, уствари найблізшей соботу тому датуму. Потераз є отримани каждого року, окрем 2014. року кед є пре виліви хтори у маю залапели Вуковарско-сримску жупанію преложени на мешац октобер. Влоні Дзень Руснацох не отримани пре корону. Була варіянта же ше отримавешені кед на сходу шмело буц до сто людзох, медзитим под час пририхтованя тото число спадло на 30 особи, а на таке мале число зме ше не могли огранічиц, та зме дефинитивно одступели.

Порядне зме організували и Рутеніяду, олімпіяду старих руских бавискох, а тиж пре корону вона влоні не отримана.

Єдине цо зме влоні зробели була то організація Сайму кніжкох и Виставу народного облечива ведно зоз Союзом Русинох РГ.

– Цо зоз Координацію Руснацох?

Тота Координація була основана такою кед я бул вибрани у першим мандату и була основана як здружене шицких руских Радох и Преставительох зоз Републики Горватскей. Пробовали зме дацо вецей на тим поробиц и на державним уровню, але нам ше не удало. Так же зме остали лем як здружене. То тирвало еден длушки период, а вец у прешлим зволано Координація загашена.

Тераз бизме ознова сцели организовац Координацію на державним уровню, а як таку могли бизме ю основац нас трою, я як пресидатель рускей Ради ВСЖ, Представитель Руснацох Городу Загребу Михайло Тимко и представителька Руснацох Осецко-бараньскей жупанії Агнетка Балатинац. Координація ше не може основац на вецей уровньох лем на єдним, а у нашим случаю то два жупанійски цела и ту город Загреб.

Так же би тота Координація не була лем даяке здружене, але представницьке цело на державним уровню хторе вец держава и финансиуе. Требало би то пробовац цо скорей направиц та од Министерства управи достац средства же бизме могли вецей и лепше робиц. Наша тедишня Координація 2013. року зоз Националним советом Руснацох Сербії подписала Протокол о сотрудничестве Руснацох у Горватскей и Сербії. Протокол подписани пре очуване и розвой идентитету рускей националней меншини у двох сушешних державох и медзисобне помагане. Ми зоз німа преїг того досц сотрудзували, була то барз добра идея и добри ришеня, медзитим понеже тераз не маме заєдницьке цело та тераз и не сотрудзуеме. Кед сом 2019. року бул у Мадярскей позберал сом даєдни контакти зоз тамтейшими Радами, подписали зме и предконтракт зоз будимпештанску раду, але пре корону на тим и остало.

Цо ше дотика других жемох дзе жию Руснаци, калю я знам окрем у Сербії и Мадярскей, нет нацинални ради вибрани з боку народу, исную лем рижни здруженя.

– Маце даяки контакти зоз нашим соборским заступніком?

Соборски заступнік заступа лем свою националну меншину и ми зоз нім незадовольни. Ми го не уважуеме вельо бо вон водзи рахунку лем о своїх Ромох. Вон би требал заступац шицки дванац меншини ровнопранно, мадзитим вон то так не роби, та шицки други еденац национални меншини незадовольни зоз його роботу. Гевти хтори були скорей нього мали кельо-тельо контакти зоз нами. Так вироятне и остане ище длуго, бо Ромох числено ест вельо вецей як нас шицких еденац ведно.

Предлужи ше...

Любица Гаргай

Саям кніжкох-Яким Ерделі, Звонко Костелник и Дубравка Рашлянин

Хроніка єдного часу... IV часц

И У ВОЙНИ И У МИРУ, ВСЕ ЗА МИКЛОШЕВЦИ

Прежил кед го побили, прежил кед го зрадзели, прежил кед го вигнали... Врацел ше, почал спочатку, шицко посцигнул – лем роки преходзели. Попристановйовал дзеци, достал унучата, як горватски бранітель пошол до пензіі, але єдну длужносьц предлужел оконцовац през шицки войново и повойново роки, аж по 2020. рок, як председатель месного одбору Миклошевци.

***Як то було буц радийски водитель?**

– Не знал сом ніч о радио, о тим як би ше то требало робиц, але нігда ми не було чежко научиц дацо нове. Понеже у Радио Вуковару и скорей були емисіі по руски, гварел сом най ми даю таку емисию. Почали зме робиц, Мария Петринович, Желько Фекете и я. Добил сом камеру, фотоапарат, ишол сом на терен кед були „Блесак“ и „Олуя“. Знова зме були у униформох, але тераз як радийски новинаре.

Преїг радия сом мал велі інформації, знал сом дзе ше цо случуе. Здогадуем ше колони после „Олуї“. Ніхто их не виганял, але вони не жадали остац у Горватскей. Одходзели на своїх тракторох, на своїх автох. Зоз собу одношели цо жадали. Недалеко од Жупані, нашо людзе им дзелели гуманитарну помоц, едзене, воду. Кед сом ше здогаднул як преходзели нашо людзе, дакус ме то ущипло за шерцо. Нашо ледво вицагли живу главу, а тим ше ище и помоц дзелі. Але, мушел сом буц професионални и непристрасни як то новинаре маю буц. Не було легкото, але така була робота.

***Председатель Месного одбору и у вибеженстве**

– Кед слово о вибеженских часох, преїг Союзу Русинох и Українцох РГ, достал сом інформацію од Янка Хоми з Керестура же векшина Миклошевчаньох будзе вигната з Миклошевцох.

Коло 80 особи було у Винковцох, а други по рижних других местох. Кед ше направело вибеженске населене Блаце, поволал сом шицких хтори сцу же би ше ту преселели. Ту було организова-

Дюра Бики - радийски водитель Радио Вуковару у вибеженстве

не едзене, варели нам, мали зме струю, воду, шицко за гигиену, зогриване, ніч ше не мушело плациц. Векшина ме послухала. Не були то хижки як гевти дома, але були зме ведно, бул то як мали валал.

Теди Руснаци мали и соборского заступніка, бул то Мирослав Киш. Нащивйовал нас.

Перши раз сом бул у валале, дзешка 1997. року. Достал сом зоз министерства задлужене же бим у Миклошевцох пописал шицких гевтих хтори там биваю, а не з валалу су. Роздумовал сом чи пойсьц, чи не, памятки не були красни. Але жадане видзиц валал, видзиц свою хижку превагло.

Водзел нас УНПРОФОР та сом раховал же ше не може ніч подле случиц.

Векшина у валале була зоз Заходней Славоніі. Уж скорей сом дознал же у моім обисце бива една Елена зоз Орлявцу. Супруга и я одлучели пойсьц до Орлявцу и дознац хто тота особа. Гварела ми же є Горватица и же ше не

миша до нічого, але кед сом проверел, указало ше же вона баржей загрижена за „сербску ствар“ як ей супруг хтори бул Сербин.

Так нас, єдного легиня и єдну дзивку зоз министерства, и мене, УНПРОФОР одвезол до валалу. Я мал задлужене войсьц до обисцох, а вони ше им мали питац хто су, одкаль су и повесц им же достаю гуманитарну помоц и обнову своїх обисцох. Перше обисце хторе сом нащивел було обисце Стипи Филиповича, але тот цо бивал у його хижки не сцел нас пущиц нука.

Медзитим, я у тот час мал баюси, ношел сом окуляри, випатрал сом иншак як пред войну, але не було ми шицко єдно ходзиц по валале. Були ту и гевти хтори робели злодійства над людзми, не знал сом як ше шицко може закончиц.

Кед сом чул як дзепоедни сприведаю же их „усташе“ понїжовали и порозбивали им хижки, а под „усташе“ думали на нас хтори зме организова бранели валал, у мене преварла крив та сом одкрил же хто сом. У хвильки ше бешада препенела, дораз ме почали облапц, але знал сом же то не щире. Знал сом же мушим цо скорей закончиц роботу по хторей зме пришли и мушиме швидко пойсьц з валалу, бо хто зна цо би дахто могол зробиц. Оружия було вшадзи, а людзе не були цалком при здравим розуме.

Нашвидко сом ище отворел капурку у своїм обисцу и сликовал цо ше ми уда-

Дюра Бики зоз Здруженьом женох з Миклошевцох

Насловни бок кнїжки „Миклошевци у Отечественей войны 1991.“

ло. Газдиня з хтору сом ше чул не була задовољна, але я својо зробел.

Попонагляли зме гу УНПРОФОРУ и пошли за Винковци. Миклошевчане днями приходзели гу мне випитовац ше о својх обисцох. Каждого цикавело як у валале, цо и розумліве, шерцо им остало там, там бул їх дом.

* Як цекла мирна реинтеграция

– Поправдзе поведзене, не бул сом прещешліви же будзе мирна реинтеграция, бо сом знал же вец ту останю и гевти хтори би не требали.

Але одлука принешена з верху власци и мушело ше пристуипци організованю живота на тих подручох.

Формовала тих Општина Томповци, а я як председатель Месного одбору Миклошевци и як член Општинскей ради мал рижни одвичательносци.

На мою радосц, кед сом пришол до валалу, видзел сом же гевти хтори робели злодійства и малтретирали людзох, пошли зоз валалу. Не дочекали горватску власц. З другого боку, по предписаньох о мирней реинтеграції, до нашей Општинскей ради мушели зме уключиц и Сербох, а у тедишніх, повоиноних часох и зоз ище швижима памятками на шицко недобре цо ше случело, не було то едноставно.

Присц до валалу, найсц оплячкани та и очкодовани обисца, знац хто то зробел, а вец ше стретац з тима особами. Не могло човекови буц шицко едно. Правда, християнски пребачиц, але не мож забуц. Стої якишик чутак у гарле кед ше здогаднем Славка Гайдука, Матисових, Страценского... Поцешене було лем тото же гуторели же войнове злодійство не застари нігда. Гоч кеди ше го докаже, рука правди досцигне злодійох. Велі уж осудзени. Дзепоедни одслужели својо кари, а велі поумерали лебо себе сами вжали живот.

* Написали сце и кніжку о Миклошевцох у Отечественой войны 1991. року. Як сце ше одлучели написац кніжку?

– Думам же то бул логични шлід шицкого цо ше одбувало. Як сом уж скорей гуторел, Еуген Гайдук и я шицко записовали. Видзело ше ми же кед то не обявим, забудзе ше. Рука правди не

Миклошевски давни часи

долапи злодійох, а гевти хтори страцели живот буду забути.

Важне ми було и же би ше шицко приказало хронологийно, же би ше написали мена и презвиска и гевтих хтори робели и гевтих хтори не робели добре. Почали зме од твореня горватскей держави, та по врацане.

Подрозумюе ше же не могло буц шицко описане бо би кніжка мала превельо боки, але записане голем найважнейше. Пришла и обнова хижох, валал дакус ожил, але од предвойнових 744 жителях нешка валал преполовени. Велі млади пошли за векшими плацами и не лем до векших городов, але аж до иножемства. Медзитим, то судьба веліх

Промоция кніжки Дюри Бикия

местох у Горватскей, не лем Миклошевцох. Заш лем, як длугорочни председатель Месного одбору, любел бим кед би валал мал вецей младших жителях.

Агнетка Балагинац

ЗОЗ СВОЮ НЕМОЦУ запануеме

кед бизме знали
цо нас на драги обчекуе
можебуц бизме нігда
ані не рушели

кед бизме знали
як будзе випатрац
тото цо у живоце гледаме
можебуц бизме нігда
ані не гледали

кед би мойо шерцо цело
буц лем при тебе
дзе би були други
хторим сом потребна
у несечичносци тиж
давац себе

дзе надія
дзе гевто цо гледаме
кадзи ми то крачаме
и чи ше дакеди
едно другому висповедаме

гей
длугока тота драга
по хторей дрингаме
а заш лем на остатку
закончи там дзешка
на початку

и остаток тужемски
гледац зосцеме
и шкинтац будземе
зоз свою немоцу запануеме
але моцни Гевтот
хтори нас вше подзвигуе
трима нас своей длані
и гу себе зволуе

svojom nemoći ovladat ćemo

kad bi smo znali
što nas na putu očekuje
vjerojatno ne bi smo
ni krenuli

kad bi smo znali
kako će izgledati
to što u životu tražimo
možde ne bi smo nikada
ni tražili

kad bi moje srce htjelo
biti samo uz tebe
gdje bi bili drugi
kojima sam potrebna
u nesebičnosti isto
davati sebe

gdje je nada
gdje je ono za čim tragamo
kuda mi to koracamo
i hoće li doći čas da se
jedno drugome ispovijedamo

da
dug je to put
po kojem kaskamo
a opet ćemo na posljetku
završi tamo negdje
na početku

i ostatak ovozemaljski
tražiti htjet ćemo
i šepat ćemo
i svojom nemoći ovaladati ćemo
ali moćan je Onaj
koji nas uvijek podiže
drži na svome dlanu
i doziva k sebi bliže

Любица Гаргай

ДЗЕШЕЦ РОКИ ПОД СРИМСКИМ НЕБОМ

(перша часц)

Кед чловек не обтерховани з идеологию идентитету, але природно усвое одредзени вредносци, у обставиных дзе ше вони тиж и жию, вец то збогацоване.

Прешлого, 2020. року, наполнело ше 10 роки як мр сц. Владимир Седлак поставени за пароха до Петровцох. Нешка е попри того и владически викар за Славонию и Срим.

Пандемия коронавируса погубела нашо плани же бизме з паноцом ведно преславели тоту значну рочницу и подзекovali му за шицко цо роби на взагалным очуваню, не лем християнскей заедници у Петровцох, але и у дружтвеним ангажованю през культурне дружтво, нашо часописи, а окреме през ангажованосц з младима.

Пожадали зме же би нам виприповедал вецей о своїм живоце, а вон дзечне прилапел з нами подзелиц свою прешлосц и повесц нам дацо о планах за будучносц.

НД: Поведзце нам даскельо основни податки о себе, дзе сце ше и кеди народзели, як цекло вашо дзечинство, цо сце найволели?

– Народзени сом у Суботици, у Бачкей, у фамелиї Стевана и Елени, родз. Мудри. Оцово коренї у Суботици, старши у Таванкуту, а найстарши спрам остатних поузданих информацийох з нешкайшей Словацкей, але то уж барз давна прешлосц зоз часох кед тиж и Руснаци селели на юг зоз горних крайох у теди велькей штредноєвропейскей Габзбургскей монархии, идуци за лепшим животом, як цо и нешка людзе иду за роботу до рижних крайох держави и швета. Оцова мац народзена у Будимпешти... Оцова баба була Немица, швабского походзена. Вше любим надпомнуц же ше мойо предки ниґда не селели до иножемства, але история

одбавела же ше нараз нашли одорвани од штредноєвропейскей матки и вошли интензивно до иншакого культурного милеа остатних 100 рокох. Правда, кед ше чита по архивох, було то теди, зоз своїм власним опредзеленьом як и тедишне друге жительство Бачкей по Триянонским спорозуменю у вимаганю за лепшим. Тераз ознова тенденция нового лепязованя у Европи.

Моя мац дзивка пок. священїка о. Кирила Мудрого и недавно умартей панїматки Елени народзеной Керекгярто (Kerekgyarto) зоз Коцура. Мудровим сом длужни вельку подзековносц же ме научели руски язык и же сом полубел руску культуру, духовносц и восточни обряд. Ище и нешка як священїк одредзени позитивни коцурски церковни пракси применюем у живоце петровскей парохии. Слика и понїмане священїка и паноцовой фамелиї, улоги панїматки у духовним живоце парохии усвойовали зме од покойних о. Кирила и панїматки Елени, зоз котру остатни роки моя панїматка знала найсц вше их „панїматковски“ теми. Моя баба ю од початку прилапела як свою духовну унуку и нашлїдницу у духовним поволаню буц панїматка.

Ту у Сриме, з часу на час обиходзаци родзину у Миклошевцох и ширше, патраци на обисце у котрим ше народзел мой дїдо, валал у котрим вон роснул, не чувствуем ше цудзо. По дїдох сом не лем Бачвань, але и Сримец. На питане баржей Коцурец чи Керестурец? Патраци на коренї, заш обидва, бо ше „чарни Минарово“ (Мудрово) преселели зоз Р. Керестура до Микло-

Швецене паскох у пандемийних условийох 2020. року преношене онлайн

шевцох, гоч моя мац по походзеню зоз Коцура. Так вше гуторим же сом покос од вшадзи: Суботица, Коцур, Миклошевци, Будимпешта, Таванкут, Керестур, то координати (GPS) моей не так далекей фамелиї, лем по друге колено – по бабох и дїдох.

НД: Одховани сце у национално мишаней фамелиї, у городзе дзе частейше мож чуц мадарски як руски язык, дзе службови язык сербски, але мож чуц и горватску штокавицу. Як дзецко „помири“ у своей психи шицки тоти розличносци?

– Кед чловек не обтерховани з идеологию идентитету, але природно усвое одредзени вредносци, у обставиных дзе ше вони тиж и жию, вец то збогацоване, а не психоза. Паметам же сом ше руски намагал научиц у Коцуре, у мацеровей фамелиї. У Суботици зме не бешедовали часто по руски, але у Коцуре зме ше природно преруцовали на руску бешеду. На летних ферийох намагал сом ше уклопиц до тедишней валагалей слики. Кед ме послали по млеко, по хлеб або до тарговини, кед сом ишол до церкви, вшадзи бешедовали по руски, та так и я робел. Патрел сом вше буц инклузивни.

Швецене багнїткох на Квитну недзелю 2016. року

Перша причасц 2015. року

На питане: „Чий сом?“, мой одвит вше бул: „Унук паноца Кирила Мудрого“. По тим ме у Коцуре як дзецко познали. Бануем же сом мадярски не научел лепше дораз од оцовой мацери, або нини котра жила з нами и мала дзеку научиц ме, але сом го научел познейше у школи. Горватско штокавску икавицу, як и обичаї тиж сом уж од малючка усвоел бо зме их пестовали у обисце и духовним живоце. Школюючи ше у класичней гимназиї „Паулину“, у Суботици, тоту димензию мойого ества ище глібше сом збогацел и упознал. Природно зме жили стварносно суботицкого краю зоз почитованом шицкого цо ше почитовац требало и мушело у рамикох часох и обставиних места у котрим зме жили. На тей ширини ище и нешка дзекуем своїм родичом, бо ме учели другого почитовац, а преїг того сом научел и свойого ше не одрекац и не ганьбиц. Здрава и природна вецейязичносно котра виходзи зоз житей мултикултуралносно, прешвечени сом, збогацуе. Напроцив

монокултура, або пестоване языка, култури и идентитету лем штучно, у рамикох школярского предмету, неридко водзи до психозох идентитетней потраченосци дзехох и младих, котри вец у учальни, на лабораторийски способ штучно жию одредзену стварносно, а потим у обисцу и явним живоце, дакеди аж и без реалней причини преруцую на „default“, нечувствуюци одредзени идентитет зожити зоз собу. Прешвечени сом же кажди язык не лем язык, але зоз собу ноши вкупни погляд – перспективу на стварносно, котра заш у себе ма три димензии: прешлосно (традицию), терашньоцо (природну або штучну), будучносно (реално перспективну або илузию).

НД: Дідо и бачи священіки, баба паніматка, тета монахиня... Чи Ваш дідо, Руснацом познати паноцец Кирил Мудри, родзени у Миклошевцох, а вельку часц своей священіцкей служби препровадзел як парох у Коцуре, мал даяки уплів на Вашу опредзелене же бисце постали паноцец?

Седлаково з нагоди палмоніцтва до Рима на площі Навона 2018. року

– „Чи тот стварносно мала уплів на вибор мойей животней драги?“ Правдиви одвит на тоту питане би бул: „И гей, и не“. У першим шоре прето же мой дідо о. Кирил умар скорей як ше я приявел до семинариї, а тета, с. Мария Гертруда умарла скорей як цо ше я народзел. Заш лем гей, бо ми у велім дідо бул приклад священіческого живота. И не лем вон, але и мой бачи др Владимир Мудри котри як священік службуе у Канади. Тиж сом длужни и мойому покойному парохови монс. др Андрийови Копиловичови вельке подзековане за наисце широки духовни, интелектуални и културни формат мойей формациї за священіческе поволане.

Дідови сом лем раз у осмей класи сцигнул спомнуц же ше рихтам приявиц до семинариї и же бим сцел буц паноцец. Вецей сом о тим з нїм ані не сцигол. Його одвит теди бул: „Га добре...“ и потим запалел цигар. Дахто би обчековал кус цеплейши одвит од діда паноца, можебуц го и я теди як штернацрочни хлапец обчековал. Але щироповедзене, по нешкайши дзень не можем ше надзековац и йому и баби паніматки, але и моїм родичом и фамелиї же ме нігда не потримовали на способ „do ut des“ (дам да даш), як кед би з уписом до штредней школи ствар сама по себе була готова, а мой одвит на Боже поволане до конца шмело принешени на 14 роки.

Кажди раз кед ше ми вихователе, окреме духовніки у семинариї, опитали о тим кельо тот фамелийна стварносно прициска або одредзуе мойо власне чувство поволаня, гварел сом им дідов одвит и шведочел дискретней дистанци же бим у шлебоди могол ослуховац Божу поволанку и принесц одлуку на Марийов способ: „Ниа слуга сом твоей, най ми будзе по твоей волі.“ Тот принцип шлебоди дацо найдрагоцинше цо вам священіческа фамелия може дац. ...предлужи ше...

Розгварку водзела Агнетка Балатинац

Священіческа фамелия Седлак на Крачун 2020. року

РОЧНА СХАДЗКА КУД „ОСИФ КОСТЕЛНИК“

Всуботу, 20. марца, на 16 годзин, у просторийох КУД „Осиф Костелник“ у Вуковаре отримана рочна схадзка. Правда, тота схадзка требала буц отримана по конец 2020. року, але пре пандемию КОВИД-19 то не було у можливосци вивториц.

Перше усвоєни дньови шор, хтори мал осем точки, потим вибране роботне председательство, записничар, верификаційна комисија и подписователе записнику. До роботного председательства вибрани Владо Русин, председатель, Звонимир Барна и Зденко Бурчак, члени, а за записничарку Любица Гаргај. До верификаційней комисиї вибрани Андреа Омерагич и Наталија Барна. За подписователюх записнику вибрани Зденко Ждиняк и Звонко Гайдук.

Кед верификаційна комисија заключела же иснуе кворум, дала дошлебодзене же би ше Скупштина отримала.

Звит о работи дружтва за 2020. рок поднесол председатель Дружтва Владо Русин. Вон бешедовал о работи Дружтва у прешлим року. Наглашел же робота початком рока барз добре почала. Проби були порядни. Концом януара отримани традиційни 54. вуковарски бал. У фебруару члени Дружтва зазначели два наступи. Перши бул у Загребе на Културним вечару Русинох и Дню Представителя, а други у Вуковаре на Дньох Союзу и КУД „Осиф Костелник“, а з нагоди означеня Медзинародного дня мацеринского языка. Потим, пре уж спомнуту пандемию, робота Дружтва замарла. Кед мири Национального штабу кус попустили Дружтво гу уж спомнутим наступом уписало ище шейсц, та их у прешлим року було ведно дзевец. То за вуковарске Дружтво, хторе у потерашніх роках мало и по триец наступи, барз мало.

Предсидтель Русин бешедовал и о финансийох. У потерашніх роках найве-

Роботне председательство

цей пенежу ше трошело на путованя, а понеже их у прешлим року не було, Совит за национални меншини РГ дал упутство як и на цо ше шицко пенеж може потрошиц. То у подполносци було випочитоване, а Город Вуковар не дошлебодзел пренаменку пенежох хтори остали, та су му врацени.

Плани роботи ше не розликую вельо од потерашніх але завиша од обставиных у будучносци цо не мож предвидзиц. Любели би зме того року могло отримат дзединску манифестацију „Перши аплауз“ хтора влоні не отримана пре пандемийни оклоносци.

Под точку рижне бешедовало ше о тогорочним попису жительство гу хторому шицки мушине барз одвичательно приступиц, замерковане и же ше Дружтво у прешлим року не заявело на ані едней онлайн манифестациї, а за таки наступ було можливосци. Порадзене же кед тота пандемия ище потирва, члени ше буду намагац голем на таки способ представиц публики.

Ненаявено подпредседатель Дружтва Зденко Бурчак поднесол задзековане на тоту длужносц, а його предклад же би ше такой вибрало другого подпредседателя, одложени до идущей схадзки, бо за таки крочай треба дакус и роздумец.

Лю. Гаргај

Члени КУД-а Осиф Костелник

ПРАЖНІНА

Твой власи нігда не пошивя,
твою твар ранци не зранцава,
твой ошмих
вше будзе бисерно бліщаци,
а очи як жирячки
младежско горяци.

У нашей каждодньовосци
памятка на твой мили глас
будзе поцешене нашому смутку,
а на боляце шерцо,
притульовац будземе
здогадованя на часи
препровадзени ведно.

Потіха же нас чекаш
там дзешка,
по християнски поведзене,
велька,
але по нашим людским,
слабим,
недостаточна за боль
хтори чувствуеме.

З роками, на боль ше звикуюме
але пражніна коло стола,
на Вельку ноц, Кирбай, Крачун,
у каждодньовосци,
нігда не пополнена.

Агнетка Костелник Балагинач

СОЛОВЕЙКО

На розквитнутей вишні
зашпивал соловейко
свойо весели писні,
зашпивал и гевту стару,
доволюючи свою пару.

Шпивай гласно,
шпив твой цеплоту приноши
и смуток зоз шерца ми одноши.

Шпивай, тацку, шпивай,
и я би з тобу зашпивал
кед бим таку писно
у шерцу своїм прикривал.

Шпивай писню заводзена
мой пайташу стари,
попровадзим тот твой шпив
милей моеј на гитари.

Бо человек без пари,
часто пада до смутку-кризи,
и на старосц и самоту
оставаю власни слизи.

Петровци,
Томислав С. Кетелеш

Цо зме читали 1972. року

У другим числу Новей думки хторе вишло 1972. року, на 58. боку находзи ше текст о госцованю петровских танечнікох у Италиї. Автор текста Владо Костелник.

Петровски танцоваче успішнє госцовали у Италиї

Танцовальни ансамбл Културно-мистецкого дружтва «Яким Гарди» з Петровцох участвовав на фестивале штредньо-европского фолклору 19. и 20. юния 1972. року у Салерну, при Напулю у южней Италиї. Виведол седем-осем руско-українски танци и даскельо шпиванки. Од танцох були нови «Микола», «Герлічка» и «Коханочка», котри млади танцоваче з Петровцох мало не рок пририхтовали на длоготирвацих и не легких пробох, аж и до годзини и двох по полноци. Ансамбл, ведно зос гудацами, чишлел 32 членох, а путовало ище даскельо членох и председатель Дружтва Силво Кетелешов, так же автобус бул полни - мал 40 путнікох.

Кед зме ше кореографови Янкови Чордашовому питали же як талиянска публика прияла нашо танци и шпиванки, достади зме слідуюци одвит:

- То, у ствари, ані не була лем талиянска, домашня публика, алі у першим шоре и туристична: дали зме по еден концерт у Солофри и Минори, великих туристичних местох при Салерну, недалеко Напулю. Медзи госцами и патрачама було надосц Скандинавцох. Патрачохо було барз вельо и то не лам у патралищу, але и на облакох, балконох и закрицох зданийохо, бо зме концерти виводзели на отвореной сцени. Рахуеме же нас патрело и слухало коло 10.000 людзох... А як нас прияли, най укажу тоти два деталі: кляпкали нам и Скандинавци, та аж и Английци, котрих чежко «зограц», гибаль им помогло горуце талиянске слунко; и друге: наших хлапцох и дзвчата, танцошохо, Талияне лапали за ноги и сцели их сцагнуц з бини, за часу виводзєня програми, гу себе, таки були одушевєни.

Едно з другим, петровски танцовальни ансамбл успел у Италиї указац високи уровень нашого танцу, котри отворел драгу и новим концертом, але у других городохо Италиї. Такой достати и поволанки.

Треба повесц, на концу, же Петровчанє перши реализовали проект о концертох нашого фолклору у иножемстве, кед слово о руско-українских ансамблхо з Горватскей. По терз звонка граніцох нашей жеми ніхто не бул. Напевно же то не и остатня «екскурзия» такого характеру, а жажда и Петровчаньох и веліх других, же би зос своїм танцованьом и шпиваньом наших танцох и шпиванкох пошли и братом до прадідовщини.

На 49. боку истого числа Новей Думки находзи ше текст автора Влади Костелника о першей радио емисії на руским язик у СР Горватскей.

Перша радио-емисия на нашей бешеди у СР Горватскей

Першого мая на 9 годзин почала перша руско-українска емисия на габох Радио-Вуковару. Пририхтованя скорей почали у найконкретнейшим фаховим смислу, котри превжала часц терашней редакції сербско-горватских емисийохо тей нашей радио-станіци. Емисия тєраз тирва пол годзини и вше ше емитує каждую недзелю у исти час, окрем першираз, тєди, на Першого мая, кед бул пондзелок.

Нашу емисию на Радио-Вуковаре организацијно и финансијно поставя Радио-Загреб, котри длужен таке по-

робиц за потреби каждой народносци у Горватскей. Требало и скорей, але аж два конкурси за новинара-редактора-спикера тей емисії не мали успиху, та ше так цала идея одцагла зос реализацию.

Треба надпомнуц же руско-українска емисия на Радио-Вуковаре то резултат дружтвено-политичней активносци цалого дружтва, як и його фундаменталних постановеньох, од Устава до переписаня и найменшей дружтвено-територијалней единки. Тиж так, муши ше повесц, то и резултат, у исти час, як дружтвено-политичних моцох нашого народу у Горватскей, так и його Союзу, котри од кеди иснує, тому вецей як 4 роки, роби на тим же би ше емитивал бешедови и музични радио-програма едней з радио-станіцохо у тей нашей републики на руско-українскей бешеди.

Емисия Радио-Вуковар з найвекшей часци ше емитує на рускей бешеди, але з меншей и на украинскей, за часц нашого народу котри ше служи праве з язиковим вираженьом найподобнейшим литературному язик у. Украинцохо, наїме, лем у Вуковаре єст и пар стотки фамелії. Правда, праве за тоту часц емисії нет надосц, лебо ані вообще нет фахового кадру, та ше пририхтує з вецей почежкосцама, але важне же ше и вона емитує. На тот способ ше удоволї и потреби информованя тей часци нашого народу, цо зме шицки длужни обезпечити.

Вуковар

Ретроспектива наступох на манифестації цифровани вайца у фарбох городу

Того року, як и влонї, пре пандемию коронавируса, традиційна манифестация „Цифровани вайца у фарбох городу“ не отримана. Медзитим, КУД Руснацох Осиек, у догварки зоз Дубравку Рашлянин и Агнетку Балатинац, одлучело же на своєї фб групи **KUD Rusina Osijek**, прикаже ретроспективу наступох з тей манифестації.

КУД Руснацох Осиек на манифестації „Цифровани вайца у фарбох городу“ наступало од самих початкох тей манифестації, а початок бул далекого, 2001. року. Намагало ше позберац шицки слики и знімки з бувших манифестаційох и положиц их на уж спомнуту фб групу.

Манифестация ше звичайно отримує всоботу пред Квитну недзелю на централней городской площі, а презентує велькопосни и вельконоцни єдла зоз Славонї и Баранї, як и звичаї националних меншинох вязани за тоти подїї, односно так то було задумане кед рушела тота манифестация.

Теди, 2001. року, змист бул цалком иншаки як цо зме мали нагоду видзиц 2017. року и роки потим.

Збуване ношели национални меншини котри на штандох презентували своєю єдла у Вельким посце и за Вельку ноц, єдла ше могло коштовац бесплатно, а на бини ше вименьовали наступи дзецинских ансамблех националних меншинох. КУД Руснацох Осиек и Представителька рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупанїї, вше до госцох поволовали єдно дзецинске фолкорне друство, з Петровцох, Миклошевцох лебо Вуковару, а дзекеди дали штанд и нашим етно секційом зоз других культурних друствох дзе етно секції исную. На початку, манифестацию провадзел и „квитни корзо“ у котрим переважно участвовали оводарци зоз осецких оводоц. Були пооблекани до маскох ярнього квеца и шпацирали ше по главней городской площі и улїчкох коло площі. Дзекеди их знало буц преїг 1000. Призор бул права потїха за очи, шицко пирщало од младосци и радосци, а дзеци-квитки розвешельовали присутних! Знали приходзиц и нащивителе з других местох бо

И сами зме коштовали цо зме направели

Миклошевски дзеци наступаю на манифестації Цифровани вайца у фарбох городу

манифестация почала важиц за цошка цо вредне видзиц, а була единствена у Горватскей.

Зоз часом „квитни корзо“ скапал, престал ше отримовац. До манифестації ше вше вецей почали укључовац рижни здруженя котри витворюю профит од лакоткох котри продукую. З єдним словом, манифестация преросла до, поведли бизме, предвельконоцного сайму.

Вецей не було важне ані приказац лем вельконоцни и велькопоси єдла, але ше вимагало же би ше приказовало традиційни єдла националней меншини, а звичайно ше их дзелело безплатно бо векшина наших друствох ма статус непрофитних здруженьох.

Остатнї даскельо роки скорей пандемїї, окрем писанкох, на штандох ше могло найсц лакотки котри ше стрета на кирбайох, а ту и колачи лебо други продукти котри мож було купиц. Тиж було можливе купиц и рижни прикраски котри вецей припадаю саймом як манифестаційом яка тота дакеди була. Кед манифестация починала своєю традицию, шицко було понукнута на коштоване, без наплацованя. Теди то було дружене здруженьох

Штанд КУД Руснацох зоз нашима єдлами

Специфични єдла хтори Руснаци рихтаю у рижних пригодах а єдна часц гевти хтори ше рихтаю за Вельку ноц

Фрагмент зоз штанду КУД Руснацох Осиек

националних меншинох зоз гражданами Осиеку, упознаване з националним скарбом, радосц же єдно предлоадне шицки буду ведно и не важне хто ма пенєжи а хто не, шицки були з радосцу привитани на каждем штанду, каждей националней меншини. Познейше, як зме уж писали, преросло до манифестації на хторей ше заребя, квитни корзо утаргнути, а продукти на штандох почали приносиц профит.

Але заш лем, единственосц такога збуваня прицаговала вельке число нащивителюх, а шушотане хторе нависцовало приход Велькей ноци, велїм було миле, та уж ледво чекаю же би ше знова почало отримовац тоту манифестацию.

Потамаль, нагода видзиц скорейши наступи КУД Руснацох Осиек на манифестації „Цифровани вайца у фарбох городу“ на фб групи истого друства.

Агнетка Балатинац

Штанд КУД Руснацох Осиек на манифестації Цифровани вайца у фарбох городу

Нашо парохії – грекокатолицька парохия Христа Цара у Осиєку

Горватски регионални метрополи и нашо духовни заєдніці

У прешлим числу представели зме нашу грекокатолицьку заєдніцу у главним городзе и метрополи – Загребе, з окрему увагу на парохию св. Кирила и Методия. У тим числу сцели бизме приближиц нашу грекокатолицьку стварносц у регионалних штредзискох Горватскей: у Сплиту, Риєки и Осиєку, з окрему увагу на осецку парохию Христа Цара (Царя), як найстаршей од тих трох.

Сплит по своєй велькосци, але и административней важносци нешка други по шоре у Горватскей. Тот город богати з культуру, ма свою приповедку ише од римских часох. Християнска заєдніца у Сплиту иновала од перших столітьох. Сплит бул под управу рижних владарох, а восточни дух и традиция творели вше єдну часц його идентитету, нательо же аж и Сириец св. Две святитель християнского Востоку бул владика древней Салони (нешкайшого Сплиту). През шлїд историй у городзе иновали рижни восточни заєдніці котри були у єдинстве з Римским Апостолским Пристолом. После велїх рокох душпастирско-го стараня за грекокатолицькох, духовна мисия Сплит з декретом крижевацког владика Милана Стипича 5. децембра 2020. преросла до парохии Христа Спаса зоз шедзиском у Сплиту. За ей першого пароха меновани наш священїк о. Зиновий Заставни. Окрем парохии Сплит, у Задру тиж так однедавна основана духовна мисия за грекокатолицькох.

Риєка уж длуґши час ма шумне число грекокатолицькох котрих живот и работа одведли спрам тей метрополи сиверно-

го Ядру. Ёу риєцкей духовней мисии припадаю и грекокатолицьки у Истри. Ёх шицких велї роки обиходзел о. Михайло Симунович, а тєраз су зверени о. Зоранови Владушичови. У тей часци єст вельо вирникох нашого руского, а так и украинского походзєня.

Осиєк уж у штвартим вику бул населени зох християнами и бул тиж так и шедзиско владичества. Спрам жаданьох владика Й. Ю. Штросмаєра у 19. столітїю мал постац штредзиском римокатолицького владичества, але тедишня австро-угорска власц ше зох тим не складала, як ані теди кед було предложєне же би у Осиєку було шедзиско грекокатолицького владичества котре на концу основанє у Крижевцох 1777. року. Осиєк як духовне штредзиско у новших часох доживюю и православни и протестанти рижних провинцийох. Осиєк административни, културни, едукативни, привредни, здравствєни центр Славонии, прето и грекокатолицька присутносц у тим городу ма свою важносц.

Парохия Христа Цара у Осиєку

Парохия Христа Цара у славонскей метрополи – Осиєку постановєна 1939. року зох декретом владика др Дионизия Нярадия. Купєна порта теди була на самим окрайску городу. Тото окрайско, нешка єдна улїчка з вилами, обок ше находзи городски базєн, прейґа заш солитєри – то нешка єден з урбаних кварталох Осиєку.

Од самих початкох у тей, за наших людзох окрему важней, першей духовней оазї у даєдним славонским городзе, зох парохию вязана и монашєска присутносц шєстрох Василянкох. Вони заслужни за позитивну перцепцию

нашей заєдніци у Осиєку. Роками у Осиєку при шєстрох була дзецинска заградка, а нешка шєстри понукаю можливосц кварталєваня дзивком котри там студираю або иду до штредней школи.

Спочатку священїки котри службовали у Осиєку були неженєти. Вони бивали у часних шєстрох, а монашєрска каплицька, гоч єст и купєни плац за парохиялну цєркву, служєла за богослужбови простор. Зох часом у Осиєку ше звєкшало число монахиных. Управа провинции и новицият тиж основани. Шєстри Василянки направєли и мали музей.

Потим збудована и монашєрска цєрква, котра наисцє крашнє пошорєна и ма уникатни, вишивани иконостас. Шицки дрєвени часци, олтар и иконостас зробєни з маслинового дрєва дарованого з Македонии.

По Другей шветовей войни, окрем Руснацох, до Осиєку ше прєселєли Украинци з Босней, як и з других крайох Славонии. Концом осемдзєшатих рокох прєшлого столітїя до славонскей метрополи прєселєли нови житєлє з України. И сам тєрашнї осецки парох єден з прєселєнцох з Горници. Треба спомнуц же у Осиєку жию и грекокатолицьки жумбєрацког походзєня.

Парохиялни духовни живот и далєй ше одбува у монашєрскей цєркви и могли бизме повєсц же парохия и монашєр зросли як „палец и нохєц“ до єдней цєлосци прєз 83 роки заєднїцкей историй тей нашей духовней єдинки.

Пасторални активносци одбуваю ше на украинским, руским и горватским язїку.

Парох мр сц. Любомир Стурко. Служба Божа кєждєй недзєлї на 9 годзин.

Швето Пасхи Христовей у Петровцох

И того року найвекше християнске швето Воскресение Христово – Пасху дочекали зме, по чловечески толкуюци, под прициском пандемии. Бешедууюци по християнски, и влоні зме, почитуюци шицки мири нашли способ тоти дні прикладно означити, а того року, то було и кус легчейше. Штераец дні пририхтованя, побожних молитвох, хресних драгох, посту и Вельконоцней споведзи окорунували зме зоз торжествену преславу Пасхи.

На Квитну недзелю поблагословили зме багнітки и конари. На Желени штварток преславили зме постановене Евхаристии и означели Юдову зраду. У служеньох Велького пиятку Вечурня хованя Христового и викладане плащаницы были главне служене того дня. Плащаницу зме и того року не бочкали пре епидемиологийни мири. На Вельку соботу церква була отворена за циху молитву при Христовим гробе, а була

Христов гроб на Вельки пияток

Благослов багніткы на Квитну недзелю 2021. року

Швецене паски на Вельку ноц 2021. року

можливосц приступити и гу св. Тайни споведзи. Вечар служене саночне, а по першираз бул обход по ошвиценим церковним дворе. Потим була святочна пасхална утриня.

Вельконоцна Служба Божа и швецене кошаркох и паскох бул сам духовни верх пасхалней радосци. Колбаси, вай-

ца, масло, сирец и хлеб маме, правда, през цали рок, але лем раз рочно шерихтаю на таки окреми способ и так добре смакую. То праве прето же Пасха едине швето котре у себе ноши элемент святочного полудньованя котре тижма и ритуални релігийни характер.

о. Владимир Седлак

Велька ноц у Матульох, у условийох корони

Уж ше друга по шоре Велька ноц преслава у условийох корони. Од посту

надалей главна тема була число охорених и тих на респиратору, цо дава депресивни тон з хторим мушиме жиц. Озбыльносци сутациі доприноши и звекшане число умартих у тей другей пандемийскей габи.

Радосц швета не як цо дараз була и прето же у Риеки наша церква св. Севастияна и Флорияна уж длуго заварта и не маме Служби Боже. И за Вельку ноц зме ше мушели моліци на других местох у римокатолицких церквох, ані зме паску не пошвецели, гоч була порихтана.

Але, фамелия Провчийових ше позбеграла, од дзецех, унукох и прауноки, и ведно полудньовала здогадууюци ше велічезносци швета. Не мали зме писанки писани з воском, але мальовани з руку Владимира Провчия, а попри писанкох ту були и други традицийни вельконоцни едла. Шицко було випо-

лнете з надію и щирю любову здогадауюци нас на Исуса и його воскреснуце за нас людзох.

Обліваня тиж так не було пре мири охрани од корони. Заш лем, живот идзе далей з надію же наступну Вельку ноц преславили з пошвечену паску и нашу грекокатолицку Службу Боже.

Христос воскрес! Воистину воскрес!

Владимир Провчи

Uskrs 2021. u Rajevom Selu

Cvjetnica

Ove godine Veliki tjedan započeo je na Cvjetnicu 28. ožujka 2021. godine. Na svetoj liturgiji održanoj u 9:30 sati, blagoslovljene su maslinove grančice koje su župljani odnijeli svojim kućama. Sjetili smo se svečanog Isusovog ulaska u Jeruzalem. Cvjetnica je kao i Uskrs pomični blagdan, svake godine je u drugo vrijeme, nedjelja prije Uskrsa. Ovisno o kraju u kojem se nalazimo, ljudi donose različito proljetno cvijeće, npr. palmine grančice. Također, u nekim krajevima običaj je i umivanje u proljetnom cvijeću, točnije u laticama koje se potope u čistu vodu. Ukućani se umivaju u rano jutro, a sami običaj povezuje se sa ljepotom, blagostanjem i zdravljem.

Blagoslov maslinovih grančica na Cvjetnicu

Veliki četvrtak

Na Veliki četvrtak, 1. travnja 2021., godine započelo je Vazmeno trodnevlje. To je dan na koji se prisjećamo Isusove posljednje večere. To je dan i kada se posvećuje ulje za Svetu potvrdu i bolesničko pomazanje te katekumene. Svećenici se prisjećaju svoga svećeničkog ređenja. U našoj župnoj crkvi sv. Jozafata u Rajevom Selu, poslijepodne u 17:30 sati služena je večernja s liturgijom svetog Bazilija Velikog.

Veliki petak

2. travnja 2021. godine, na petak prije Uskrsa, točnije na Veliki petak, sjećamo se Isusove muke i smrti. On je dao sebe, svoj život za nas, za naše spasenje. To je i dan kada je obvezan post za sve odrasle osobe. U župnoj crkvi u rano jutro služena je jutrenja, a poslije Carski časovi. U večernjim satima služili smo večernju Velikoga petka

Polaganje plaštenice u Kristov grob

s polaganjem plaštenice u grob, a nakon toga je postavljena straža koja je čuvala Kristov grob. Za stražu su se pobrinuli naši najmlađi župljani.

Molitva pred Kristovim grobom

Velika subota

Večernja misa na Veliku subotu

Dan prije Uskrsa sa kojim završava vazmeno trodnevlje. Jeruzalemskom jutrenjom započeli smo obrede u župnoj crkvi. Nadgrobno povečerje i liturgija svetog Bazilija Velikog održani su u 18 sati, nakon čega je plaštanica prenesena na oltar.

Uskrs

Uskršnja sveta misa

Najradosniji i najvažniji kršćanski blagdan Uskrs dočekali smo također kao i ostale dane pred Uskrs, sukladno epidemiološkim mjerama. 4. travnja 2021. uskršnja jutrenja i liturgija služeni su u 9:30 sati. Zatim je blagoslovljeno jelo, koje su župljani nosili svojim kućama blagovati zajedno s ukućanima i obitelji. Marija Zakaljuk

Blagoslov košarica s hranom

Здогадоване на Любицу Сегеди-Фалц (1932. – 2018.)

10. априла, родзела ше и упокоела руска поетеса, учителька и перша председателька Дружтва „Руснак“ Любица Сегеди-Фалц, котра и народзена и похована у Петровцох. Всоботу, 10. априла, у пополадньових годзинох, члени

Квце и швички на теметове у Петровцох

Срђан Кетелеш

Управного одбору Дружтва „Руснак“ Мийо Шайтош, Петро Киш, Наталиа Гнатко и Еугения Врабец, положили венец и запалели швичку при ей памятнику. Даскельо слова о ей живоце и творчосци гварела Н. Гнатко, а поетеса Е. Врабец пречитала Любкову писню „Мојо корені“.

З нагоди ей рочниці, и народзения и упокоеня, пре пандемию КОВИД-19, литературну часц онлайн порихта-

Зоз архиву Дружтва Руснак 2006. року - Члени управного одбору и форуму младих на наступу у Петровцох

Илона Гречешин

Оля Редл

Лидия Юрак

Мирела Иван

ли найстарши члени Форуму младих Дружтва „Руснак“, хтори давного 2000. року у Петровцох ише як школяре читали Любкову поезию на „1. Школским вечаре рускей поезиї Любици Сегеди-Фалц“, а хтори ю особне упознали и з ню одходзели до крайох з хторих давно пришли нашо прадідове и прабаби. Писні зоз збирки поезиї „Класки“ читали: „Подзековане“ Илона Гречешин (нар. Гнатко), „Пах конопи“ Мирела Иван (нар. Дудаш), „Любим це!“ Оля Редл (нар. Богунович), „Дзе же мойо Петровци“ Лидия Юрак (нар. Павлович) и „Моім Петровцом“ Срђан Кетелеш. Литературна часц обявена онлайн на Facebooku „Rusnak“ Društvo Rusina u Republici Hrvatskoj.

мр Илона Гречешин

Руснаци Рушняка преславели Дзень залюбених

Каждого року 14. фебруара преславя ше Дзень залюбених вязани за Дзень св. Валентина, хторого ше почитуе у цалим швецѣ. И у нашей жеми ест вельо олтари, окреме у старим надвладичеству у Загребе, а и церква у Батини у Барані ноши його мѣно.

Податки о нїм гуторя же жил у 2. и 3. вику, бул паноец, а вец и владика. Бул барз мудри и свой живот пошвѣцел мудросци. Прето бул уважени, а окреме под час прѣганяня християнох. Под час римского цара Клавдия II бул загарештовали и гледане од нього же би ше одрекнул християнства. Кед одбил, осудзели го и одрубали му главу на Фламинскей драги у Риме.

Предруцовало ше му же не почитуе царски закон хтори легином бранел женїдбу покля тирваю войны, бо цар

верел же неженети хлопи лепши вояци. Валентин ше тому спротивел и потайно винчал младих за цо цар дознал. Прето бул загарештовани и осудзени на шмерц. Легенда гутори же ше у гарешту залобел до дзивки чувара гарешту и 14. фебруара ей написал любовне писмо скорей як му одрубали главу.

Вон бул перши владика у городу Терни недалеко од Риму дзе е и поховани, а на його гробе у 17. вику збудована катедрала у хторей ше чува його цело.

Културне дружтво Рушняк уж велі роки преславя Валентиново. Правда, того року преслава пре пандемию була скромнейша, з меней людзох. Так 14. фебруара у сали Ради Бошнякох Городу Риеки при театру мали зме традиційну преславу. Заш лем було весело, грал пан Ясмин, та и зашпивало ше, док тан-

цовали лем малженски пари. Владимир Провчи мал виставу малюнокх и читал свою любовну поезию, а ведно зоз супругу Верицу одшпивали даскельо руски и горватски шпиванки. Людзе их познаю и вше им кляпкаю.

Квце зме не давали, але зме любов указали.

Владимир Провчи

Провчи у Ради Бошнякох у Риеки на Валентиново 2021. року

РУШНЯК ПРЕСЛАВЕЛ ДЗЕНЬ ЖЕНОХ У РІЄКИ

Медзинародни Дзень женох, або 8. марец барз добре познати, а преславя ше го уж роками, а звичай же би ше попри винчованки подаровало и квецце.

Медзнародни дзень женох пошвечени доставаню права женох на векши плаци и лепши роботни условия, за хтори ше жени борели ширцом швета, а першенствено у Америки. Од 1975. року преглашени медзинародни Дзень женох у Зединених нацийох и службово ше означае на медзинародним уровню. Дружтво Рушняк роками преславя того медзинародне швето, а того року преслава организована под условиями Штабу цивилней охрани од вирусу корона.

Позберали зме ше 8. марца и у Ради Бошнякох Городу Риєки и преславели того медзинародне швето. Порихтана вистава малюнокх Владимира Провчия, читана його поезия, а пан Ясмин заграл на гармоника, та ше зашпивало и вешелело покля ше могло.

Бешедовало ше и о нешкайшим положеню женох у дружтве и цо треба зробиц же би им було лепше.

Владимир Провчи

МАЛЯР ВЛАДИМИР ДОРОГХАЗИ ДОРКА

Кед би ше спомедзи сучасних руских малярох виберало значне малярске мено, вшеліак же би ше подумало на маляра Владимира Дорогхазия Дорку з Нового Саду.

Його малярски роботи окреми и вшеліак препознатліви. Кантички за млеко як основни мотив през хтори ше прецаге малярска работа маю окремноц хтора невидзена. И кед же би их дахто и повторел, то би бул плагиат. Кантички даваю глібину старосци валалского дожица. Маляр гутори же випатраю як кед би им було 50 роки. На малюнокх гледа фарби хтори указую на старосц, так же даедни фарби вируцел зоз своей палети, як наприклад целову, моцну лилову и флуоресцентни фарби. То дава ефектноц и чаривноц його роботом. Роби малюнки у техніки олею на платну и пастелу.

Дюрдьов

Же би ше не подумало же малюе лем кантички, наглашум же малюе и пейзажи и икони, чийо мальоване чежке. Маляр народзени 13. фебруара 1962. року у Дюрдьове, у Войводини, у парастскей фамелиї. Сам гвари же мал красне дзединство. Вше го цикавело польо, але не на таки способ як його родичох хтори жем обрабляли, але го цикавело дацо старе, бо сцел буц археолог. Родичи то не розумели, так же тоту идею одруцел. Сцел буц и глумец, але кед валаска учителька видзела його рисунки предложела му уметніцку напрям. Уписал Уметніцку школу «Богдан Шупут» у Новим Садзе, дзе закончел напрям дизайну. Тераз и жиє у Новим Садзе.

Вон скорей шицкокого маляр равніни. То його судьба. За ню ше вязал и його малюнки потвердзую же вибор бул правдиви. Вон гвари же равніна монотона, але же и вон таки. Нешка у валале вельки пременки, то не исти валал як скорей, а ані людзе не исти. Пришли нови людзе и принесли свою. Вон гвари же

Портрет Владимира Дорогхазия

люби природу и же би могол сцекнуц од людзох. Так тераз жиє и у Черевичу на Фрушкэй гори. Ту находзи свой мир и инспирацию на одредзени способ. Идеї находзи у дакедишнім валале хторого вещей нет, окрем у носталгичних здогадованьох. Указує роботу и живот парастох хтори робели по цали дзень, але и збуваня коло ніх.

Окрем самостойного мальованя, бул снователь Подобових колонийох у Господінцох и Дюрдьове. На подобово колоний почал ходзиц до Суботици и Мадярскей. У Горватскей бул у Матульох и Альмашу. Ту указал непрерыву роботу параста у жвератку контичкох. Тиж так у Риєки од 2009. по 2012. рок мал штири вистави, од хторих найзначейша була у Филодраматики 2009. року.

Владимир Дорогхазия зохабя роботи на здогадоване и паметане. Його вельки опус указує на велького маляра чийо ше роботи находза скоро по цалим швецце, од Канади и Америки по Немецку и Французку. Самостойни є уметнік и од того жиє.

Автор текста позна маляра, з нїм ше пайташел и мальовал, а и рихтал вистави. У його обисце перебувал и мальовал зоз свою супругу. **Владимир Провчи**

Войводина

Intervju s Helenom Timko

Nije ni sanjala da će se baviti nastavničkim poslom ali ga je zavoljela

Dragi čitatelji, u ovom broju želimo vas pobliže upoznati s mladom psihologinjom Helenom Timko iz Osijeka, našom višegodišnjom suradnicom u časopisu Nova dumka i članicom Kulturno-umjetničkog društva Rusina Osijek.

- Helena, reci nam nešto o sebi i svom školovanju.

Rođena sam 1986. godine u Osijeku, u kojem sam odrasla i živim cijeli svoj život, osim privremenih kraćih boravaka u drugim mjestima tijekom rata ili radi zaposlenja. Pohađala sam osnovnu školu i gimnaziju u Osijeku. Ni radi studija nisam se selila, budući da sam studirala u svom rodnom gradu. Završila sam studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Moji su majka i otac oboje Rusini te su me od malih nogu aktivno uključivali u rusinsku zajednicu. Aktivna sam članica KUD-a Rusina Osijek, pjevam u zboru, a sudjelovala sam i u etno sekciji. Trenutno su sve aktivnosti u KUD-u zamrle dok se ne popravi epidemiološka situacija.

- Vjerujemo da si nakon završetka srednje škole razmišljala o studiju i budućem zanimanju, je li studij psihologije bio tvoj jedini izbor te što te je odvelo upravo na taj studij?

Još tijekom srednje škole razmišljala sam čime se želim baviti i zamišljala sam se u budućim zanimanjima. Jako sam voljela povijest i zanimalo me istraživanje i upoznavanje starih kultura, načina života u prošlosti, obilazak znamenitosti i otkrivanje nečega novoga. Zamišljala sam se poput Indiane Jonesa te sam željela jednog dana završiti povijest ili arheologiju. Tijekom srednje škole zavoljela sam i psihologiju. Moja je profesorica uvijek imala zanimljive priče kojima je objašnjavala pojedine psihološke fenomene i funkcije. Željela sam saznati nešto više o ljudskom umu i ponašanju i iz tog razloga počela sam se zanimati za taj studij. Prošla sam na prijemnim ispitima u Zagrebu i u Osijeku te je odluka pala na studij psihologije u Osijeku.

Helena Timko

- Kakvo je tvoje dosadašnje radno iskustvo? Gdje sad radiš? Koje su dobre i loše strane tvog posla?

Moje prvo radno mjesto bilo je pripravništvo u ustanovi koja je zbrinjavala odrasle osobe s psihičkim, ali i intelektualnim teškoćama. Tamo mi je bilo ugodno raditi, svatko tko radi u nekoj ustanovi za zbrinjavanje i smještaj određenih skupina ljudi (poput djece, starijih osoba, osoba s intelektualnim teškoćama itd.) zna da to nije samo posao, nego i suživot. Oni s vama dijele svoj životni prostor, radne obveze, brige i probleme itd. Slavite zajedno rođendane, blagdane, odlazite na ljetovanja. Nakon što mi je završio pripravnički staž, dok sam nastojala pronaći posao, shvatila sam da se ne vidim toliko u socijalnoj skrbi. Posao je vrlo zahtjevan, često i stresan, što javnost može vidjeti i iz nedavnih događaja u centrima za socijalnu skrb. Kad mi se ukazala prilika za rad u školi, odlučila sam se prijaviti i dobila sam posao. Radila sam najprije u osnovnim školama oko godinu dana, a onda sam dobila posao u srednjoj školi kao nastavnica psihologije i tu sam i danas. U početku nisam niti sanjala da ću raditi nastavnički posao, no s vremenom sam ga zavoljela. Dobar je osjećaj kad nekome objašnjavate neku psihološku pojavu i on/a to primijeti kod sebe, nauči nešto

Petrovačko zvono 2020.

ново, drugačije tumači vlastite doživljaje. No, negativna strana posla u obrazovanju je što je velika vjerojatnost da ćete radi posla morati putovati. Tako sam ja iz Osijeka odlazila raditi u Županju, Vinkovce, Ilok, Baranju pa i u Viroviticu. Trenutno radim na dva suprotna kraja (Ilok i Virovitica), što mi onemogućuje selidbu bliže radnom mjestu. I nisam usamljena u tome. Na žalost, zbog sve manjeg broja učenika u školama sve više nastavnika putuje sve dalje na posao.

- Kakve su mogućnosti zapošljavanja nakon završetka studija psihologije?

U vrijeme kad sam ja završavala studij, 2011. godine, ekonomska kriza je bila u punom jeku. Iako su psiholozi bili deficitarna struka, teško su se odobravala nova zapošljavanja u javnom sektoru, privatnici su također oklijevali zaposliti psihologe u svojim tvrtkama ako im nisu bili nužni i na posao se dugo čekalo. Tad je postojala mjera stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa, temeljem koje sam ja stekla svoje prvo radno iskustvo, kao i mnogi mladi. Danas su se stvari promijenile. Psiholozi više nisu deficitarna struka, mnogo je mladih kolega bez posla. Ne postoji više ovakva mjera kakvu sam ja koristila, nego postoji mjera pripravništva, no broj potpora za pripravnike je vrlo ograničen. Ili se pak mora čekati na otvaranje radnog mjesta u nekoj instituciji, udruzi ili tvrtci. Stoga, ukoliko želite raditi isključivo kao psiholog, mogućnosti su vam ograničene. No, valja gledati šire od toga. Treba se pitati: „Što ja mogu raditi sa svojim znanjem usvojenim na studiju? Koje vještine i znanja mi trebaju da bih mogao/la raditi određeni posao?“ Današnja radna mjesta sve manje zahtijevaju određenu diplomu, a sve više specifična znanja ili vještine. Psiholozi se tako mogu zaposliti vještine kao odgojitelji u dječjim domovima, u marketinškim agencijama, u digitalnoj industriji itd. Ako ste malo kreativniji i ambiciozniji, možete si i sami stvoriti radno

KUD Rusina Osijek

Budimpešta

mjesto. No, ništa se ne može ostvariti bez neprekidnog usavršavanja, rada na sebi i razvoja različitih vještina. U suprotnom ste manje konkurentni na tržištu.

- Jesu li škole, vrtići i druge institucije u RH dobro pokrivene ovom strukom?

Možemo reći da nisu. Općenito, nedostaje odgovarajućih stručnjaka u obrazovnim i socijalnim ustanovama. Broj zaposlenika ispod je zadanih standarda, a svi koji rade u obrazovnom i socijalnom sustavu imaju više obveza i poslova nego što bi trebali. To je osobito vidljivo nakon nedavnih nemilih događaja i posljedne smrti dvogodišnje djevojčice iz Nove Gradiške. U zdravstvenom sustavu stanje je nešto bolje. U posljednjih nekoliko godina zaposlen je veći broj psihologa, no potrebe su još uvijek znatno veće. To je osobito uočljivo ukoliko neko dijete treba psihološku obradu ili tretman, na termin čeka i po nekoliko mjeseci. U školama zapošljavanje psihologa donekle ovisi i o ravnatelju. Neke velike škole imaju manjak stručnih suradnika, dok ima manjih škola koje su dobro kapacitirane. Najgore je u školama s malim brojem učenika koje teško ostvaruju mogućnost zapošljavanja psihologa. One se uglavnom oslanjaju na mjere pripravnosti, no to nije odgovarajuće rješenje. Djeca tako dobiju psihologa u kojeg steknu povjerenje, onda taj psiholog ode. Što se tiče vrtića, tu je stanje po pitanju

zapošljavanja psihologa još i lošije. Njih financira lokalna samouprava, koja teško pronalazi odgovarajuće financije za tu svrhu. Primjerice u dječjim vrtićima u Osijeku do nedavno je bila jedna psihologinja na preko 2500 djece. Danas im je broj povećan, ima ih tri, ali bi se mogla zaposliti još barem jedna. U takvom okruženju teško je provoditi kvalitetne tretmane, programe i raditi s djecom i roditeljima. No, i zahtjevi za zapošljavanje u predškolskom odgoju i obrazovanju specifični su i strogi. Stoga je u neku ruku teško naći odgovarajućeg stručnjaka.

- Svjedoci smo sve veće tjeskobe kod adolescenata, povlačenju u sebe i sve većoj depresivnosti populacije. Koliko je današnjem čovjeku, osobito mladima, potrebna stručna pomoć psihologa?

Ovdje moramo najprije vidjeti što je razlog sve većoj učestalosti psihičkih teškoća u populaciji, osobito kod djece i adolescenata. Neki problemi mogu se uspješno prevenirati, ako im znamo uzrok. Psiholozi često organiziraju predavanja i radionice za javnost, u kojima se radi na specifičnim temama, kao što su tehnike opuštanja i smanjenja stresa, usvajanje zdravih životnih navika, kako razumjeti adolescente, o odgovornom roditeljstvu itd. Današnji način života je užurban, i djeca i odrasli imaju puno obveza te često nemaju vremena za provođenje kvalitetnog zajedničkog vremena. Događa se da sa svojim bližnjima više komuniciramo putem elektroničkih uređaja, a manje uživo. Slično je i druženje s vršnjacima. Djeca se sve manje igraju jedna s drugima, a sve više s uređajima. Gube priliku za razvoj raznih vještina i osobina ličnosti koje pruža igra s vršnjacima. U adolescenciji mogu imati poteškoća u definiranju sebe i svog životnog puta, odnosno s formiranjem vlastitog identiteta. Sve to doprinosi nastanku raznih teškoća i razvoju tjeskobe, usamljenosti, depresivnosti, brige za vlastitu budućnost itd. Na žalost, potresi koji su se dogodili prošle godine te pojava pandemije COVID-19 i svih mjera i pravila koja su uvedena s njezinom pojavom,

Na memorijalnom turniru Valdimir Timko u stolnom tenisu organizaciji KUD Rusina Osijek

ove su poteškoće još pojačali, a mladima otežali njihovo formiranje. Ne mogu se družiti s vršnjacima. Stoga mladi sve češće traže pomoć i podršku stručne osobe kako bi prevladali takve teškoće i uspješnije se nosili s njima, ili pak pribjegavaju buntu i organiziraju masovna druženja. Ukoliko te poteškoće i osjećaje zanemaruju i ne razgovaraju o njima s nekim u koga imaju povjerenje, oni mogu eskalirati u ozbiljniji poremećaj, poput depresije ili ovisnosti. Zato preporučam svima koji osjećaju da su ih životne teškoće preplavile i ne znaju kako izaći s njima na kraj da se ne ustručavaju potražiti pomoć i razgovor stručnjaka.

- Smatra li se i danas u 21. stoljeću traženje psihološke pomoći nečim sramotnim, odnosno priznavanjem nemoći rješavanja životnih izazova?

Mislim da se naše društvo sve više otvara i prihvaća da im je ponekad potreban i tretman „za dušu“. Kao što bi kod liječnika otišli kad ih nešto fizički boli, sve češće odlaze psihologu ili psihijatru kad se osjećaju depresivno, pod stresom ili ako imaju druge teškoće. To se osobito događa u gradovima i u većim sredinama. Možda je razlog tomu i što osjećaju kako u okolini nemaju odgovarajuću podršku. Naime, kad smo suočeni sa životnim izazovima ili se osjećamo loše i potišteno često se obraćamo drugome za podršku i savjet. Obično su to naš ljubavni partner, članovi obitelji ili prijatelji. Ukoliko osjećamo nerazumijevanje ili nedostatak podrške okoline obratit ćemo se nekom za koga znamo da to neće učiniti, tj. kome je u opisu posla pružanje podrške i razumijevanja za naše životne probleme. Ta nam osoba može pomoći kako bismo se osnažili i ubuduće bili spremniji i kompetentniji u nošenju s našim životnim teškoćama. U manjim sredinama još uvijek postoje predrasude prema psiholozima. Smatra se da kod psihologa idu samo oni koji „su luđi“, često ih izjednačavaju s psihijatrima. No, psihijatri su liječnici i bave se osobama koje imaju neku bolest ili poremećaj, dok psiholozi uglavnom rade sa zdravim ljudima. I posao im je pomoći ljudima kako bi bolje razumjeli sebe i druge i znali kako djelovati u pojedinim situacijama u kojima se nađu.

Vera Pavlović

Halstatt, Austrija

Izvori Gacke 2021.

Роботніки у просвіти

ВУКОВАР МОЙО МЕСТО И Я ГО БАРЗ ЛЮБИМ

Нешка бешедуеме зоз Еугению Врابع зоз Вуковару, народжену Лікар, наставніцу горватского языка и кніжовносци у пензії. Гоч одрастала у Вуковаре, заш лем є глібоко повязана зоз нашима рускими валалами Петровцами и Миклошевцами, а о тим нам пове вона сама.

– Поведзце нам дзе сце народзени и яки Вас памятки вяжу за Вашу дзецинство?

Мойо походзене ме вяже за Петровци, дзе сом и народжена на Вельку Матку Божу, 15. августа 1947. року. Хижка у хторей сом ше народзела и нешка стої у улїчки Йосипа Бана Єлачича, число 19. Кед сом мала штитри мешацаи мойо родичи приселели до Вуковару. Бивали зме у Прерадовичовой улїчки. У Вуковаре сом закончила основну школу и гимназию, а Педагогийну академию у Осиеку 1970. року, та сом постала наставніца горватского языка и кніжовносци.

Мойо дзецинство вязане за Вуковар. Ту було досц Руснацох, але и других народносцох. Наприклад, Юлка Гачова ми була перша сушеда. Ту сом ше бавела як и шицки други дзеци, коло Вутексу и „Кугового теметова“. Ту сом одросла и Вуковар мой город, мойо место и я го барз любим и почитуем.

През свойо дзецинство вельо сом часу препровадзовала у моеї баби Мелани у Петровцох. На тот час мам барз красни здогадованя хтори вязани за бабу, єй хижу и за цали Петровци. Там сом ше бавела зоз Ганчу Дудоґову, зоз Юлку и Звонком Барновима, зоз Ганчу Миколкову...

– Поведзце нам дакус и о своїх руских кореньох.

Еугения Врابع

Моя мац Гирйоватова, а по мацери є Маґочова зоз Петровцох. Оцец ми Лікаров зоз Миклошевцох, а оцова мац була зоз Шиду Саболова. Зоз родзину сом повязана за тоти нашо руски места.

– Кеди сце основали свою власну фамелию?

Кед сом дипломовала, пошвидко сом ше и одала. Мой супруг вола ше Иван и маме двоїо дзеци, дзивку Саню и сина Домаґоя, од хторих маме штверо унучата.

– Кеди сце пожадали и одлучели же будзеце просвитни роботнік?

Я мала шейсц роки старшу шестру и вона була учителька у класней настави. Мацорова шестра тиж була учителька, так же ше у фамелиї то пренесло и на

мене, але я и точно знала же то любим. Под час свойого основного школованя не любела сом шицки предмети, як цо наприклад математика. Любела сом природу або познейше биологию, але ту не було можливосци за дальше школоване, та я себе вибрала же будзем студирац горватски язык. То ми добре ишло, гоч кед сом рушела до першей класи ледво же сом по горватски знала бешедовац. Гоч сом одросла у Вуковаре, дома зме више бешедовали по руски. Але шицко вшло добре. После гимназії знала сом же упишем горватски и то добре ми ишло.

– Дзе Вам було перше роботне место?

Перше роботне место було ми у Основней школи „Други конгрес КПЮ“ у Вуковаре. Директор школи теди бул, тераз уж покойни, Мирослав Надь. Тота моя перша работа була такой по законченим факултету, а була вязана не лем за горватски але и за руски язык. Я була перша наставніца хтора у Вуковаре преподавала по руски. То була факултативна настава, а то значи же хто сцел исц на години руского языка могол ше уписац. Були то школяре Руснаци зоз Вуковару и Петровцох. То сом не робела длуго бо школяром зоз Петровцох було чежко путовац и до контра змени до Вуковару. Вец тоту наставу мали у Петровцох, а преподавали им учительки хтори там бивали.

Не було ми легко преподавац бо руски бо я не ишла до нїякей школи дзе ше учело преподавац по руски, але сом ше знашла. Понеже то не було вельо школярох, мала сом скапчани по два класи, седму и осму, и пияту и шесту.

– Чи ше можебуц здогадуєце своїх перших школярох?

Здогадуем ше. Кед сом преподавала по руски то була осма класа ґенерації Ратка Страценского, а по горватски ґенерація Мелити Микичовой, Дубравки Скрбин...

Тераз ми уж дакус чежше поскладац шицки ґенерації. Нажаль, пре войну шицки слики и шицки папери препадли. Шицко препадало и нїч не мам, а то тирвало дваецц єден рок. Не мам зоз чим потвердиц здогадованя на гевти часи, документовац их. Часто кед стретнем даедних своїх бувших школярох думам себе зоз хторей би були школи? Велї ше ми явя кед ше стретнеме, а велї вецей ту не жию, або остали ширцом Горватскей, або нажал, погинули 1991. року.

– Робели сце ище у даедней школи?

Кед сом страцела наставу по руски,

Зоз школярами ба класи 2000. року у Вуковаре

Вистава пошвєчена городу Вуковару 1996. року у Загребу

у истей школи сом за тоти годзини достала же бим водзєла библиотеку. Ту сом робєла по 1980. рок, а вєц сом пошла робиц до Борова Насєля. Там зме достали кварталъ и почала сом робиц у Основней школи „Братство и єдинство“, а преподавала сом горватски язык. По войну сом там робєла. Кєд пришла война мала сом уж двацєц єден рок роботного стажу.

У вигнаствє сом робєла у Основней школи „Владимир Назор“ у Загребе. Ту сом лєм єдно полрочє робєла у настави и преподавала горватски язык, а вєц сом сєдем роки робєла у библиотеки. То сом барз любєла робиц, та и кєд сом шє врацєла до Вуковару по пензию сом то тиж робєла. Було то тєди у Трєцєй основней школи, хтора шє тєраз наволує Основна школа „Антуна Бауєра“ Вуковар. Школа А. Бауєра и Школа зоз Ремєтох (Загреб) и нєшка сотрудує, я их повязала.

– **Як то робиц у школи?**

У школи барз крашне робиц. Преподавац даєдєн предмет дзєцом могли бизмє повєсц жє аж и свята робота, алє барз крашне робиц и у библиотеки и я то барз любєла. Ту сєбє складаш роботу як ти сцєш, опущєнши ши. Правєла сом барз вєльо рижни вистави, кажди мєшац голєм єдну. Приходзєли ми вєлї класи школярох до библиотеки на наставу прє даяку тєму. Так дзєци учєли, а и я учєла. Ту вони доставали єдну вєльку надбудову на тото цо уж научєли у класи по програми хтору мали у своїх предметох. На тот спосєб шє пєндраю гарадичу висшє, а вєдно зоз нїма и библиотєкар.

Було ту и рижни радио емисїї и стрєтнуца зоз поєтми и писатєлєми у школи. Мнє то було цикаво оргєнизовац, а им цикаво стрєтнуц особу хтора написала кнїжку хтору вони мушєли прєчитац як лектуру. Тота и така робота

збогацєє чловєка.

Прєд войну сом мала вєлькє жаданє студирац библиотєкарство, алє тоту задумку война прєтаргла. Заш лєм, мала сом шцєсцє робиц правє тото, а у пракси шє шицко ищє баржєй научи як прєз студиї.

– **Яки Вам були оєношєня зоз родичами школярох?**

Оєношєня були добри, нє мала сом нїяки стрєсєни ситуациї. У тих гєнєрацїєох кєд я почала робиц почитовало шє учитєлєох. Родичи тримали до нас и вшє гварли повєдзцє нам кєд дацо нє у шорє.

– **Сциговали сцє покєнчиц шицки роботи у школи и дома?**

Гєй. Моя фамилия мала вєльо порозумєня. Мала сом у своєй хижї стол и на нїм шицко потрєбнє; вшє сом мушєла виправяц задачницї, або лектири, або контолни. То мушєло буц прєшє и вшє сом шицко сцигла одрєбиц на час. Од малючка сом була така жє сом вшє шицко сцигла.

Днї хлєба 2003. року

– **Уж сцє спомли жє сцє були у вибєжєнствє. Можєцє нам дацо виприповєдац о тих часох?**

Цали час сом була у вибєжєнствє у Загребе. Зоз Вуковару змє вишли 18. нєвємбра, вєжєли нас наоколо док змє нє пришли до Загребу. Пєндзєлок змє рушєли зоз Вуковару, а пияток змє сцигли до Загребу. Там сом шє такої явєла до Министєрства, а вони мє сцєли послац до Словєниї жє бим була зоз осєцкима дзєцми. Зє мнє тєди була моя хора мац и дзивка. Син ми тиж бул у Загребе на прєшим року факултєту. Супруг Иван бул зарєбєни у Сримскєй Митровици. У такої чєжкєй ситуациї сом шє им спрєцивєла и гварєла жє я то нє можєм нїяк прилапц, так жє сом остала у Загребе и достала роботу у Основней школи „Владимир Назор“.

Там ми було крашне робиц. За тот час док сом там робєла прємєнєли шє трємє директоровє, прєходзєли учитєлє вибєжєнцї прєз нашу школу, алє я там робєла цали час вибєжєнствє. То тирвало од януара 1992. року по август 1999. року кєд сом шє врацєла до Вуковару.

Прєз тот час жили змє на вєцєй мєстєох, у кварталєу, у бараки и у штрєднєшколским домє.

– **Чи шє вєльо прємєнєла робота у школи од часох кєд Ви почали робиц, та по нєшкайши днї?**

Прємєнєло шє вєльо тото. Мали змє плацу яку змє уж там мали, алє нам найвєкша плаца була добрє сотрудуєвац зоз дзєцми и посциговац добри резултати. Наприклад, окрєм своєй стєамнєй роботи мала сом и водзиц сєкциї. Були то литєратурна, рєцитаторска и новинарска сєкциѧ. Правєли змє школярски часописи и зборнїки дзє дзєци обявїовали своїо роботи. Було ту и радио емисїї. Вєц сом єдєн

рок мала рецитаторку хтора за змаганню освоєла друге место у тедишней Югославії, цо барз вельки успих.

Шицки вельно зме ше складали, и школяре и учителе, бо зме робели исту роботу, а родичи були на нас барз пишни кед бизме посциговали красни резултати.

Писала сом конферанси и рецитали за рижни академії. Вше було вельо за писац, а писало ше зоз руку. Нешка шицко цо ци треба можеш найсц на интернету, написац на рахункару, а вец шицко тото випринтац. Тераз жиєме у цалком иншаких часох. Я шедзела и єден контролни писала на пейц индигох же бим мала шейсца папери за шесцєро дзеци и то шейсц раз исте, бо ми требало за триецц шейсцєрих школярох.

Потим, нешка ше на школяра не шме ані скричац, ані го попатриц даяк наспак, а ми не шицки исти. Дахто даяк приходзи до лепших резултатох, не лем зоз хваленьом. Дакеди дакому бул добри порив и кед ше дакус скричало и кед ше го дакус престрашело, не мотивує нас шицких исте.

Думаня сом же ше нешка у школи дзеци не сцигне одховйовац, але ше их лем образує.

– Ви тиж и поетеса. Кеди сцє почали писац поезию и дзе обявюєцє свойо твори?

Я вше барз вельо писала за школу, шицко цо ми требало. Кед сом водзела литературну секцию дзецом сом мушєла давац приклади. За школу сом знала написац и цали рецитали. Так то почало. Шицко цо сом мала записанє по войну, шицко ми нестало. Под час войни, док зме були на Митници у пиньвици, водзела сом дньовник и писала писні. Записовала сом цо ше збува док тельо штрєляли по нас, цо зме робели, хто бул ранєти и таке, а писні були кратки. У вибеженстве сом предлужєла до теки записовац нови писні.

Перша писня ми обявена у кнїжкї „*Gdje su naši najmiliji*“ 1996. року на горватским язїку.

Руснаци у Мадыарскеї обявели два кнїжкї Руснацох зоз швета. Єдна була антология поезїї, а друга антология прози, та и ту мам обявени свойо твори. Писні ми виходзєли и по рижних часописих, и по горватски, и по руски.

– На яким язїку пишєцє писні и хто-ри теми найволїцє?

Пишем вшелїяк. Дараз напишем по горватски и такой писню прєложим на руски, а кед напишем по руски такой прєкладам на горватски. Кед ми през ноц спадне дацо на розум, запишем, а вец ютєре такой мушим прєкладац. Не легко то прєкадац, але ше вше намагам похасновац цо лепши синоними за даєдно слово, бо кажди язїк у даєдних словох богатши, а у других худобнейши.

Найволїм писац писні о природи, вец рефлексивни бо роздумованя забєраю досц часу у наших животох, а вец вшелїяк и о Руснацох, бо вельо думам и вельо чувствуєм за свой народ. Найволїм кед можем зоз словами намальовац дацо цо видзим коло себе, цо пахам, цо дорушим, так же би и тот хто то чита могол ше так исто чувствуєц зоз того цо пречитал, же би себе не лем створєл слику, але исте тото дожил як и я кед сом то писала.

– Видали сцє и двоязичну збирку поезїї „Писні загойсаного шерца“ 2013. року.

Правда. Случєло ше же кед основанє Дружтво „Руснак“ у Петровцох, поволали ме же бим була їх член. Дзєчне сом прилапєла тоту поволанку. У Дружтве сом робєла шицко цо сом могола и знала. Вец учителька Наталка прєдложєла же би ми вони видали збирку поезїї. Перше сом ше дакус одмагала, а вец пристала. Так зажили мойо писні и при читацкєй публики. Тераз ми мило же

сом то направєла. Пишем ище вше, але сом од теди вецєй ніч не видавала.

– У Дружтве „Руснак“ робєли сцє и на других проєктох...

Робєла сом на прєкладаню кнїжкї пана Магочия „Народ нїодкадз“ о исторїї Карпаторусинох. Кнїжка оригинал на англїйским язїку, а ми ю прєложєли на горватски язїк. Зо мну тоту роботу кончєли и учительки Любка Фалц и Наталия Гнатко.

Кед Дружтво „Руснак“ 2017. року мало Конгрєс у Осїєку, я пририхтала кнїжовни вєчар зоз поєтами хтори ту пришли як дєлєгати и прєшла сом през шицки дїла наших руских поєтох зоз Петровцох. През тото сом сцєла наглашиц же як ше през поезию чува язїк. Учителка Наталия Гнатко, паноєцц Владимир Сєдлак и я, написали монографию „100 роки школи у Петровцох“. Я писала о учительох, паноєцц о цєркви и вири, а Наталия о другєй исторїї вязанєй за школу.

Сотрудзовала сом и у видаваню двох кнїжкох поєти Томислава Мишира.

– Чи сцє член ище даєдного дружтва?
Член сом Конара Матки горватскеї Вуковар од 2003. року. Ту сом сотрудзовала на видаваню їх даскєлїх Вуковарских зборнїкох зоз рижними написами и писнями.

– Як прєпровадзюєцє свойо пензионєрски днї?

Вше себе найдзєм дацо робїц. Пишем писні, пишем смужки, а и фамєлийну хронїку, дзе записуєм цо ше збува у нашєй фамєлїї. Мам ту и красни двор у хторим мам надосц квєца. Вельо телефонуєм и на таки спосєб отримуєм вязи зоз другима людзми прє корону. Невельо ходзим, любим свой мир. Ходзим на темєтов. До цєркви тиж не идзєм прє корону. Дакеди зоз супругом Иваном идзєме лапац риби зоз цїгоньом або пойдзєме на вїкендицу. Мнє нїгда не допито.

У пензїї сом уж дзєвяти рок и добре ми. Знацє, заслужи ше то. Робєла сом штераєцц два роки и не допило ми, але дзєци любя младшого. Муши ше знац кеди треба поїсц.

– Робїцє ище дацо?

Окрєме любим писац смужки хтори здогадованє на мойо дзєцинство, на мою бабу Мєлану и на Петровци яки дакеди були. То барз красни здогадованя хтори ме водза назад до дзєцинства, але вони и шведковє єдного прєшлого часу и живота яки теди бул на валалє. Мам написац ище два, та вец буду готови.

– Дзєкуєме Вам на розгваркї и наздаваме ше же пошвидко будзєме мац нагоду пречитац тото вашо найновшє кнїжовнє дїло.

Лю. Гаргай

Промоция кнїжкї Писні загойсаного шерца у Пасторалним цєнтру Сяти Боно 2014. року

Чаривни нітки

Тото число Новей думки будзе пошвечене едней младей поетеси хтора себе помали отворела дзвери поетского швета, швета женской поезії и женского виразу. Писні ей полни емоційох виражених на едноставни способ, цо за резултат ма легкосц похопеня.

Цецилия Надь

Цецилия Надь народжена 31. януара 1991. року. Одросла у Руским Керестуре дзе закончала основну школу, як и гимназию „Петро Кузмяк”. Абсолвент є на Одсеку за медийски студії на Филозофским факултету у Новим Садзе. Пише поезию и обявює ю у часопису МАК и у „Литературним слове”. Перши твори обявени ей у збирки „Дебитанти”, хтора 2009. року вишла як додаток МАК-у.

Cecilija Nađ rođena je 31. siječnja 1991. godine. Odrasla je u Ruskom Krsturu gdje je završila osnovnu školu, kao i gimnaziju

„Petro Kuzmjak”. Apsolvent je na Odsjeku za medijske studije na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Piše poeziju i objavljuje ju u časopisu MAK i u „Literaturnom slovu”. Prva djela objavljena su joj u zbirci „Debitanti”, koja je 2009. godine izašla kao dodatak MAK-u.

Уж у основней школи поетеса мала прихильносц гу читаню и писаню. Почала писац пред конец основней и початком штредней школи, кед ше уходзи до пубертету, бо ше теди починаю будзиц и розвивац рижни емоції. Же би ше тоти емоції могли ясно виражиц, важне мац идею, але важне и знац поскладац слова, мац богати словник же би писня мала свою мелодию и крашне звучала. Тота идея, инспирация Цецилии најчастейше приходзела зоз незадовольства и нещешливіх любовох, зоз стварох хтори обачовала коло себе и хтори ю наганяли на роздумоване.

Цо ше дотика Цецилийовой поезії, пред нами женска поезия, провокативна и емоційна, пред нами еден формовани, чисти препознатливі поетични вираз женского сензибилитета. „Поетеса одмерено и меркуюцо виберала слова же би ей стихи були на граніци же би постали приватна споведз особи котра преклінаюци модлі, и не погледує помоц од других, але ше на свой способ тарга и гледа ратунок од поражєня.”¹

До своєї нас поезії на самом початку уводзи ганьблїво, як да дацо скрива, а такой у шлїдуючим стиху заплюскує нас зоз свою щиросцу и уводзи нас до швета любви, наздаваня и обчекованя.

„Поетеси любов жридли щесца, вершини дожицох, совершенство опитосци духа и цела. То циль гу котрому ше вона намага, а без котрого ей живот траци значносц и розсипує ше зарно по зарно, як писок у длані.”² То ей смисел у безсмыслу реалносци, правда о доброты и бездна котра нас цага долу, на сам сподок. Од любви ше жиє, рошне и розвива, а без ней ше умера, висушує и препада. Любовь ключ котри райски дзвери отвера, як цо негация истей ключ дзверох до пекла.

1) Надь, Цецилия, *Чаривни нітки*, МАКoff 18, 2015.

2) Надь, Цецилия, *Чаривни нітки*, МАКoff 18, 2015.

Неможліва, а блїзка хвилька

Чувствуєм попатрунок твой.
Цихо ши, але заш рухи и немир твой шептаю ми неможліве.
Прикрити думки виплївали на поверхносц и лем вони паную над нами.
Благи ошмих и стриманосц помали одходза.
Поставаме блїзки и нет вецей препречєня,
нет вецей страченей хвильки...
Хаснуєме шицко цо нам понукнуте, пробуєме ше засициц едно другогое, а знова, не поспишує ше нам.
Час капе, нестава,
реалносц забува на нас...
А ми ше трациме у капкох дижджу и малим, цеплим, задуманим просторе.

Велькосц двох особох

Можем повесц лем дзекуєм.
Гєвто шицко то мало у поровнаню зоз тим цо сце ми дали я постала человек прето же ви так сцели.
З каждую мою трапезу, трапели ше и ви; каждую мою слизу и ви лігали.
Цепли дом то того цо ме здогадає на вас.
Порозуме и миде слово непреривно ме окружовали.
Виросла сом з ошмихом на твари и тот ошмих и нешка ношим...
Безбрижно, непогубено и щиро.
Знам кед же спаднем ви будзеце тоти, хтори подложице хрибет най ме не заболі дотхнуце жеми.
Научели сце ме патриц на швет и розликовац добре и зле.
И за шицко тото здобуте знанє и чувства, я вам можем подзековац и намагац ше буц цо лепша особа у живоце.
Особа у хторей увидзице праве ваше намаганє.

Пре значносц любви, поетеса ю кладзе на перше место, не охабяюци простору ані можливосци за смуток. Прето поезию треба розумиц и прилапиц як красну можливосц же би ше врацел ошмих на твар, а понайвецей же би ше зняли маски з тварох котри преткани з бригами и незадовольством. **Андрея Магоч, проф.**

„Не рисуј слички на гоч яки паперички“

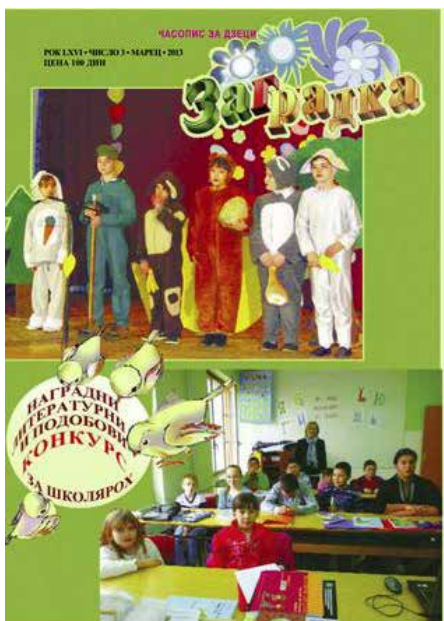
Пре мой од малючка подли здравствени стан родичи ме не пушали бавиц ше гу дзецом. Кед сом рушел до першей класи основней школи шицки мали уж вирних товаришох. Зоз німа ведно до школи приходзели и дому одходзели, у лавки ведно шедзели, ведно ше на одпочивку бавели. Я ше на тото з боку припатрал и гнетка зоз зависцу пре тото смутковал.

И учительки, голем я мал таке чувство, на мене не патрели зоз таку повагу як на шицких других у класи. Єдних би школярох на напредней настави зохабяли. Другому єдному товаришови учителька помогла написац и послац роботу зоз Горватского на литературни конкурс, та там победзел и як награду достал пони бициглу на хторей ходзел до школи кед я бициглу ище не знал ані гоніц. Часто ше теди на родительской схадзки на мене учителька поносowała же я биєм и нападуюем дзеци на одпочивку. Мацери тота учителькова констатация не була по дзеки, та такой то и гварела учительки же тото неможливе и то прето же ме дома гнетка зна набиц и моя шейсц роки младша шефра. Я ше прето у класи подло чувствовал, понеже же ми то випатрало як кед би учителька дзецом у класи гварела же кед ме дома набиє младша шефра, та най ме бию и вони.

Ходзел я и на години мацеринского языка гу єдней другой учительки. На годзинох мацеринского языка зме учили рецитовац, та вец учителька спомедзи нас виберала же хто будзе рецитовац на академий з нагоди Нового рока, Дня Републики, Дня Армий. Теди ше швета як цо то Крачун и Велька ноц у школи не преславяло як цо то нешка! Я ше, як по правилу, медзи вибранима нігда не нашол. Мене тото з дня на дзень вше баржей мучело, але сом ше не мал кому поносовац.

Таки исти случай бул тиж на годзинох мацеринского языка кед зме писали литературни роботи. Учителька нігда не вибрала мою роботу за послац до Заградки, ані ми не сугеровала же як то тото треба написац, як цо то сугеровала другим у класи! А я так жадал же би и мойо мено було дагдзе записане у теј, як ше теди волала, Пионерской заградки.

Кед нам до класи учителька принесла найновшу Заградку и кед мой прикладник положила предо мене, цалком слу-

чайно сом ю почал препатрац од остатнього боку. На предостатнім боку сом обачел же у импресуму, хтори сом нігда по теди не читал, пише и цала адреса дзе ше тота Пионерска заградка склада и друкуе.

Кед сом пошол зоз школи дому, понеже сом теди мал нови фломастери, наймодернейши у класи, хтори ми зоз Немецкей принесол мой оцц хтори там робел, зоз німа сом нарисовал даскельо рисункки. З оглядом же у шицких Заградкох рисункки не були обявљовани у оригиналней велькосци, але були зменшовани, а я тото не знал, я зоз моїма фломастерами нарисовал таки мали рисункки як цо були и гевти обявени у Заградкох. На єдну зоз ковертох хтори моя мац хасновала кед оцови писма до Немецкей посилала, преписал сом Заградкову адресу и ютрედзень кед сом одходзел до школи послал сом тото писмо зоз рисункками. Я о тим нікому ніч не приповедал, але сом зоз несцерпенью чекал найновшу Пионерску заградку. У теј найновшей Заградки не нашол сом ані єден мой рисунок, але мойо мено гей. Тедишні редактор Заградки ми явно преїг Заградки у найновшим чишле написал „Жельку, не рисуј слички на гоч яки паперички“. Я и зоз тим одвитом у Заградки бул прещешливи прето же ше конечно и мойо мено нашло на бокох Заградки, та гоч и на таки способ.

ЕСТ ИХ ИЩЕ

У єдним вецейнационалним валале жила єдна баба. Ніхто не знал кельо

вона мала роки, але шицки знали же є досц стара прето же ю шицки запаметали як стару. Вона роками вше шедзела на драже и вше зоз преходніками вельо „мервела“.

Шедзела вона каждодньово на драже у конку. И кед вонка було жимно и кед була горучава була облечена у длугоких чарних сукньох, у скоряним кожуху зоз чарну хусточку на глави на хторей вше мала надзату и чарну стародавну скоряну жимску шапку. З каждым хтори би ше при ней застановел вельо бешедовала, було бешеди о шицким, а найвещей о тим кед у валале дахто, не дай Боже, умар.

Кед би баба чула же умар єї сонародняк, такой би зоз першим хто наишол приповедала о покойному, сановала го гуторяци як бидни вчас пошол зоз того швета, же ше ані не најил на тим шведе, а бидняк уж умар. Так вона исте зоз шицкими бешедовала, покля би дзвони у валале дакому другому не предзвонели остатню.

Кед чула оглашку за шлїдующего покойного у валале, а оглашку кед предзвонели дзвони зоз церкви другого народу цо жил у истим месце, гоч би ище и не чула же кому то дзвони предзвонели, з каждым идущим хтори ше при ней застановел о мертвим би коментаровала же таких ище єст живих.

Преходзели роки, та єдного дня и теј баби дзвони предзвонели. По бабовим хованю прешли даскельо роки, а бабу велї призабули. Єдного пополадня, кед ше людзе найвещей преходзели по валале, предзвонели дзвони умартому. Умар старши человек, сонародняк спомнутей баби у жимскей шапки.

Кед єден валалски франтош другого народу чул же предзвонело, на автобусней станїци пред велїма хтори чекали автобус, а дзе була присутна и невеста покойного, кратко прекоментаровал „Остало их ище живих!“

Кед невеста покойного похопела о чим ту слово, не було єї шицко єдно, та поносяци ше же цо у валале чула, тото вирпироведала сушеди. Сушеда запаметала бабу у жимскей шапки, та ю ублагала зоз приповедку о давно покойней баби, а зоз тим у ней ублагала и гнів спрам валалского франтоша!

Желько Гаргаї

Свадзєбни буюк

У єдним сримским валале и тей єшенї рихтала ше єдна свадзба. Шицко уж було порихтане зоз обидвох бокох, млодия и млодей. Оцец Янко поволал синых, жецох, кума, дружбох, пана старосту, старих и нових сватових же би ше ище о дачим порадзиц. Медзитим, була ту и причина дзе би ше могло предац трирочного буюка котрого обецал синови млодийови, же би мал зоз чим виплациц гудацих хторих поєднал за свадзбу. Порада дакус длуужей тирвала, бо як залївали „дай Боже здравичко“ вше ше меней розумели.

Янко, оцец млодия, остал до рана под шопу, а сват Яким бул одпровадзени од своєї Ирини.

Преходзел дзєнь за дньом, тидзєнь за тижньом и свадзба уж тидзєнь по Кирбаю.

Пришол дзєнь кед требало буюка одвезц на вашар. Додня рано, по пацєрох, пришол млади кум Арон и пайташ Владо хтори будзе вожиц на вашар. Буюка положили до комбия, а сами шєдли нафриштиковац ше, а и себе по єдну на драгу досипац.

Рано ше указало же будзе чежке, хмарне и жимне. Як рушєли зоз двора так ше поллитровка палєнки додавала зоз руки до рук. Кед вишли зоз валалу єшенєска молга лигала комби у шивилу дня.

Сцигли на вашар. Заплацєли цо ше теба плациц. Понагляли паркирац комби, а ище ше им удало достац место даскєльо метери коодло шатри спод хторей ше обрацал

дим як враца вода у котлє, бо ше уж баранчата и прашата пєкли за милих вашарских гєсцох. Швидко вивєдли буюка зоз комбия, звязали го за багрєн, а кумовє попонагяли

под шатру же би себе забрали добре место. Владо заостал и цошка ше затримал коло комбия и буюка.

Диждж почал падац, почало и плющац, а потим ше указало и зубате слунко.

Кумом ше не виходзєло после даскєлих випитих погарикох. Добре ше и наплудньовали, хвила ше покрашєла, алє кумох то нє цикавєло. Владови було уж досц и пошол на одпочивок до комбия, нє могол анї пиц, анї пагриц як ше кумовє при столє єден другому кланяю и як ше єден за другого тримаю...

Вашар ше почал розходзиц, а под шатру остали кумовє, вчєрайши гєсци, а и качмарє вєдно зоз гудацими. На щєсцє у качєсцє, под шатру ше створєл якишик пан и з моцним гласом ше опитал: „Чий же тот буюк под багрєном?“

„Наш, – одповєдол Миронь – а хто ви?“

„Мєсар, сцєл бим го купиц“.

Швидко ше поєднали и були виплацєни, так же купєли и тєпшу печєней риби. Правє Миронь згарнул пєнєжи зоз стола, кед гу столу прибєгнул стари, тлуси

баюсати качмар зоз кус вєкшу цидулку наплациц кумом „одход по дом“.

Поладнє уж давно прєшло. Полудзєнок уж обчєковал вєчєру кед ше рушєли дому. Драгом ишли як ишли. Застановяли ше прє своєю власни потреби, а як ше гвари, дацо попиц. До валалу вошли уж кед падал змєрк, а и зоз валалскєй турнї ше чули дзвони. Дзвонєли на пацєри.

Кумовє ше драгом умирєли, и єден на другого поопєрєли и добру годзину одримали. Пред валалску карчму ше става, так було порадзєнє, а таки то шор при Руснацох од споконвику запровадзєни. Як ше у народзє гутори „грих погажиц традицию предкох“

У валалскєй карчми ше чуло музику и лярму. То уж поєднани кирбайски гудаци маюглавну пробу. Лєм цо вошли нука, збачєл их качмар, ошмихнул ше и почухал добре длань до дланї и подумал себе „лєм сом вас чєкал“.

Карчма була полна, нє було шлєбдоного места, алє ше стари „кандур“ постарал и дал казац качмарком же би принєсли стол и карсцєлї, и положили на штрєдок карчми, а сам пошол гу Циганом же би им повєд яки сцигли важни гєсци. Млада качмарка, пооблєкана як то тому шор за таки нагоди „чи блузничка, чи сукєнка кратка“ пинєсла им пицє. Гудаци заграли так вєсєло, а гу столу прибєгла млада Розалия. Зашпивала, затанцовала так моцно же ше єй аж гомбички на цєснєй блуночкип очали сами розкапчовац. Писня за писню, рунда за рунду, и вше ше Мироньова рука до блузки уцаговала. Тирвалало погля док кумовє нє поспали на столє. На пол ноци, стари майстор Лаци пожадал шицким гєсцом добру ноц, а окрємє

кумом зоз писню „Остатнї грош“.

Качмар их прєбудзєл, наплацєл цо требал, кумовє плянтаюци ше и лапаюци ше за столї и карсцєлї коло мура вишли до двора. Кум Арон перши вибєгнул и под стару ягєду ричал як смиядни буюк. Миронь одрачковал до цмоти, одкаль ше пошвидко чуло кричанє „Пуц мє, охаб мє.“

Стари качмар себе подумал же го дахто биє та прибєгнул, алє нє видзєл нїкого, лєм як Миронь з пєсцами биє до ядловца и далєй кричи „Нє дам ци пєнєжи“.

„Нєт ту нїкого Миронє, ти закапчал першњак за ядловєц“ одповєдол бачи качмар.

Нє прєшла анї годзина, а думам же цали валал мал тєму за бєшєду.

По нашол млодия пришла панї млода, а Арона одвєзла супруга на фурику, нє було єй то перши раз, случувало ше то голєм три раз рочнє.

Томислав С. Кєтєлєш

Amaterski svirački ansamblu tradicijske glazbe

Svirački su ansamblu dio velikog broja kulturnih zajednica. U današnjici, nago- milanoj digitalnom glazbenom produk- cijom, pravo je blago slušati živu glazbu. Glazba amaterskih sviračkih ansambala iz KUD-ova pravi su unikat, potvrda i živi svjedok tradicije. Kada se govori o ansam- blu, tada se misli na glazbeno-izvođačku cjelinu. Nju mogu činiti svi izvođači (ple- sači, svirači, pjevači). No, kada se govori o sviračkom ansamblu, tada se misli na glazbeno-izvođačku cjelinu samo svirača. U stvarnosti glazbenog folkloru, nije se ili rijetko se isključivo slušala instrumen- talna glazba. Najčešće se uz sviranje pjeva- lo i/ili plesalo. Tako su i danas svirači na kulturnim manifestacijama najčešće dio glazbene izvedbe pjevanja i plesa.

Glazbenu pratnju mogu činiti jedan (solo), dva (duet), tri (trio) i više svirača. S obzirom kako se glazbena slika najčešće sastavljena od melodije (dvo- glasne ili tro- glasne), basa i akorda, za solo i duet prat- nju biraju se oni instrumenti na kojima se može upotpuniti ta glazbena slika. To su najčešće u našim podnebljima harmoni- ka i ostale klavijature. Ista slika može se dobiti i raznim drugim kombinacijama instrumenata: tamburaški manji sastav (bas, bugarija, brač, bisernica), violina i gitara, violina i cimbal, flauta, gitara i bas... Kombiniranje različitih izvođača u suštini ovisi o dostupnosti svirača koji su na ras- polaganju. Ti će svirači imati izazov svirati najbolje i najvirtuoznije što mogu kako bi se u konačnici dobila što bogatija glazbena izvedba koja opet u konačnici teži k izvornosti i estetici. Poželjno je birati izvorne glazbene instrumente koji daju etnomu- zikološki izričaj poput cimbal, violine, flaute, tambura, harmonike, tamburina, tapana itd, ali ljudi koriste i druge, moder- nije inačice poput sintisajzera, električnih gitara, rock-set bubnjeva itd.

Svirački će sastav pripremiti vođa orke- stra, dirigent. On će raspisati aranžman u notama, a takozvanim sluhistima (svirači- ma koji ne čitaju note), prilagodit će note

na neki način. Za raspisivanje aranžmana potrebno je glazbeno znanje, iskustvo te poznavanje glazbenih mogućnosti svirača. Moguće je da dirigent i aranžer ne budu ista osoba, a također je i moguće svirati bez ikakvog aranžmana pa čak i bez dirigenta. Organizacija se tada postiže dogovorom. Svaki će svirač u sastavu tada imati svoju osobnu odgovornost svirati svoju glazbenu sastavnicu na način koji želi (prvi, drugi, treći glas ili akordičku ili ritamsku pratnju). U svakom a i drugim sastavima važno je uskladiti ritam i dinamiku unutar sastava. Glavnu melodiju (prvi i drugi glas), treba istaknuti glasnoćom, a ritamsku pratnju stišati. Svirači jedni druge moraju cijelo vrijeme slušati i pratiti te odmah reagirati na promjene u dinamici i tempu. Tako će cjelokupno glazbeno zvučanje biti skladno i smisleno. Izuzetno je važna koordinacija svirača i ostalih izvođača, pjevača i ple- sača. Nerijetko je izazov uskladiti plesa- će i pjevače u tempu, ali također zbarsko pjevanje i svirače. Zbor i plesači navikli su biti jedna cjelina koja se međusobno sluša, a svirači druga cjelina. Takva raz-

dvojenost može se razbiti: održavanjem češćih zajedničkih proba, fizičko logič- kim rasporedom ljudi (po mogućnosti svirači i pjevači/plesači okrenuti jedni k drugima), međusobnom komunikacijom i praćenjem i prilagodbom tijekom glaz- bene izvedbe. A u konačnici ako postoji dirigent ili vođa unutar sastava, on će biti glavna i odgovorna budna osoba koja prati sklad glazbene izvedbe.

Kod Rusina u ovim se krajevima najče- šće koriste glazbeni instrumenti: tambure (bas, bugarija, čelo, treći brač, brač i bisernica), violina, gitara, harmonika, flauta, klarinet, cimbal. Iako su cimbal, violina, flauta i klarinet češći u sjevernijim kra-jevima gdje žive Rusini, mogu se naći i u Srijemu, Slavoniji, Vojvodini i šire. Bez obzira na tehničke mogućnosti, odnosno dospupnost svirača, njihove vještine i znanja, kvalitetu glazbenih instrumenata, adekvatan glazbeni aranžman i ostalo, in- teres za sviranjem omogućit će oživljava- nje i održavanje nečega što je postojalo i što postoji, a to je kultura jednog naroda.

Ognjen Zdravković

Старане о статку

През цали час исновања и розвою человеческого роду најважнейшу улогу мало и ма костиране рошлінох и мяса. Єдзене за кажди живи организм најважнейши елемент без котрого нет обставаня, та гоч нас вельо того розликуе од шицких других организмох, тот елемент нас вяже зоз шицкима другима организмами на жеми. Човек през тисячи роки свойого розвою до култивованей продукції уведол велі рошліни, але за живот и обставане важни и други елемент покарми, а то месо. Спочатку ловел животині у природи, а вец кус-покус почал припитоміовац животині зоз природи себе на хасен. На тот способ себе звекшал можлівосц легчайшого приходзена до мяса як поживи. Вецей не завишел о тим чи у лову дацо улови чи не. Зоз припитоміованьом рижних животиньох як цо крава, швиня, овца, коза, конь, магарец и других, людзе себе обезпечели швидши розвой и легчайше обстоане.

У прешлосци велі животині служели не лем за костиране, але и як роботна моц, та так конь мал вельку важносц у обрабляню жеми, а вец ту и воли, магарци... Дзекуючи статку обрабляне жеми постало вельо легчайше, обробиц ше могло векши поверхносци и на тот способ дойсц до вельо векших количествох житаркох насампредз, та так и других рошлінох. Не лем у роботи, але ше коні, магарци и други животині хасновали и у транспорту, та и у войнох през тисячи роки од Александра Македонского, Римянох, Монголох и веліх других народох.

Старац ше о статку и ховац го, як и робиц з нїм не легко, треба обезпечиц покарму за статок, водзиц бригу и мерковац на здраве статку. Як цо човекови барз

важне власне здраве и же би добре и квалитетно жил, так и здрави и продуктивні статок парастови значни у продукції мяса, млека и других продуктох котри достава зоз їх хованьом. Розвиваючи медицину на хасен очуваня здравя человека, розвива ше и други конар медицини, а то ветерина котра бави важну улогу у очуваню здравя статку, а на тот способ и людского здравя. У прешлосци человек не знал вельо о тим цо то хороти и цо их виволуе, та ше на рижни способности борел за свойо здраве, а тиж так и за здраве свойого статку. Спочатку ше хороти приписовали гніву богох, та ше им приносили рижни жертви у статку, же би ше богох одоброволело и же би ше на тот способ зачувало статок од хоротох и здишкох котри виволовали.

Познейше, концом 19. и початком 20. вику, кед уж знане о хоротох досц напредовало, валал и його жителя мали свой способ войованя зоз хоротами. Так, наприклад, єдно зоз ришеньох веліх хоротох було пуцане криви у байбера, та ше подобне тому и коньом пуцала крив, цо окончовал коваль, же би ше конь не окревел, а тиж ше прибеговало и гу рижним бабовским ришеньом кед ше не знало цо зробиц. През час ше вельо того научело цо статок шме поесц, а цо не, та так наприклад, не добре же би преживаче пасли бетеліну бо ше можу здуц, крави пред целенее не шмеце дац вельки оброк бо налее млеко до вимня у вельким количестве, та вимне опухне и подобне, а таки ше проблем вецей-меней ришовал зоз швиньску масцу помишану зоз квасом и оцтом.

Параст ше на вшеліяки способности борел за здраве свойого статку, а розвой ветерини

принесол вельке напредоване у ліченю животиньох, продукую ше рижни нови ліки процив рижних хоротох котри ше зявюю при статку. Вельку улогу у ліченю принесло пренаходзене антибиотикох як за людзох, та так и за статок. Ветеринаре велька помоц при ліченю статку од рижних хоротох котри грожа його здавю, а на тот способ и здравю человека. Тиж вельку улогу ма ветеринарски фах у селекції квалитетних потомкох статку, та так маме крави за месо або за млеко, швині котри вецей за масц або за месо, живину за месо або за нешене велького количества вайцох и подобне. У шицким тим напредованю єст вельо доброго и гоч зме у можлівосци випродуковац вельке количество мяса, млека и других продуктох ховаючи статок дзекуючи ветерини, ховане статку на валале вецей не так значне як було дакеди. Крави у валале єст лем у даскеліх обисцох, швині тиж так, а и кури по дворе уж вше ридши, страцели зме гевту красу котру валалски живот ношел.

У другей половки 20. вику лем дзеци народзени у варошу котри не мали нікого на валале не видзели наживо гуску и гушата, качку, квоку зоз курчатми, краву, швиню. Валалски дзеци жили коло животиньох, а часто мали задаток чувац их и напасац, кармиц и мерковац на статок. Нажаль, нешка и валалски дзеци ридко у можлівосци видзиц кредлу зоз курчатми, морку або гуску, а уж чужко видзиц и краву и швиню, а о коньох ані бешедовац. Напредоване и розвой принесли вельо того доброго, але вельо того и трациме зоз напредованьом, поготов наиходзаци онлайн генерациі.

Томислав Рац

Перши миклошевски бицигли

Перша бицигла видумана 1817. року и наволана є „машина за ходзене“. Видумал ю немецки барун *Karl von Drais*, а хасновала му за швидше обиходзене кральових заградкох. Тота бицигла була цала направена зоз древа, а мала два колеса єднакей велькосци и управляло ше зоз преднім колесом. Понеже тота бицигла не мала педали, вожач би ше єдноставно оддрильовал з ногами по жеми и так ишол напредок.

Французи *Ernest Michaux* и *Pieere Lallementom* початком 1860-тих рокох унапредзели тот дизайн зоз додаваньом механічней штанги зоз педалами на преширеним преднім колесу. Тоту „машину“ по перши раз наволали бицигла („два колеса“). Барз була популярна при младших хлопох и була досц драга. Дизайн бицигли ше и надалей розвивал. Перша модерна бицигла була *Starleyev* модел зоз 1885. року. На бициглу ше перши раз положило пневматски гуми 1888. року и теди бицигла конечно достала безпечносц и удобносц.

Бицигли ше и надалей розвивали, та так нешка маме вшеліяки модели, як цо городски бицигли (женски и хлопски), драгово бицигли зоз ценкима гумами, брегово бицигли моцнейшей конструкції и ВМХ менших колесох и єдиноставней конструкції. Иснук и други категорії на хтори ше бицигли можу дзеліц. На нашей старей фотографії у першим плане тиж видзиме бици-

Перши бицигли у Миклошевцох

гли. То перши бицигли хтори пришли до Миклошевцох. Видзиме же их єст осем и при нїх стоя шицко млади хлапци або легиньчкове, а старши особи, виројатне їх оцове и родзина шедза споза на ошедланих коньох. Слику зме достали од Янка Папугового младшого, а медзи першима власнікама миклошевских бициглох бул и Янков оец, Янко старши, хтори теди мал дас дванац, тринац роки. Фотографія настала давного 1936. року. У тедишні час мац бициглу було цошка барз, барз вельке.

Лю. Гаргај

Польопривредна рубрика

Ярні роботи у хотаре

У прешлим периодзе у поглядзе на ратарску продукцію окончене прикармйоване житох и ярцох зоз азотним минералним гнойом и житарки обчековано успишно прикармени, з оглядом же ест досц дижджу хтори потребни же би ше минерални гной розпушел и усвоел до жеми, а потим и же би го сами рошліни усвоели и рушели напредовац у вегетациї. У житох потераз окончени и зашити од коровох и хорогах хтори рушели до розвою же бизме жито отримали у цо лепшей кондициї (фотография 1).

У векшини польопривредних обисцох потераз ше лем чекали цеплейши дні же би ше рушело зоз садзеньом кукурици, слунечніку и сої. По польох уж окончени предшатвово гноеня и пририхтованя жеми за шаце зоз машинами хтори розтрушую поверхове пасмо жеми як цо шатвопририхтоваче и дерлячи (фотография 2).

Садзене кукурици и слунечніку того року будзе пожниїц 10-15 дні у одношеню на прешли рок, бо температурни условия не оптимални. Найнізша температура жеми хтора потребна же би кукурица рушела ключкац то 8°C и вшелїяк потребне одредзене количество влаги, хторей хвильково ест, же би нашене рушело. Так же садзене потераз окончене на барз мало поверхносцох пре нестабилни хвильово условия.

Таки нестабилни условия и познейши мрази, менши дньово температури и части дижджи не погодую овоцніком хтори барз чувствительни бо рушаю розвивац пупча. Овоцніком не одвитуе хвиля яка того року. Кед зме мали период цеплих дньох, вегетация у овоцнікох помали рушела и вец знова зажимнело, а були и даскельо мрази хтори на щесце за тераз не направели велькей чкоди, окрем на даедних барз вчасних шлівкох, яблоньох и грушкох, котрих ані нет вельо у нашим краю праве пре таки ситуации (фотография 3).

Зоз самим тим же хвиля донедавна була релативно подла за тоту часц рока, ані

3. Яблоні на початку вегетациї

заградковим культуром нїзши температури не були од хасну, та пресадзоване пресади парадичох, паприги, огуркох и герегох на отвореним тиж так будзе познейше як потераз, прето же то культури цеплого дня. Им не одвитуе вельки розлики у дньових и ноцних температурах, бо их през дзень грее слунко, док вноци жимни воздух спрочинюе стрес и прето спомалшуе їх рост и розвой, цо може мац за резултат менши принос и квалитету або комплетне пресадзоване очкодованей пресади, та може створиц додатково трошки. Прето пестоване у пластенікох достава вше вецей и вецей на важносци бо иснуе можлівосц контроли найважнейших условийох котрима у доставаме конечни продукт скорей як на отвореним з меншим ризиком продукциї. Таки способ продукциї гледа и векши финансови укладаня за исту поверхносц у одношеню на продукцію на отвореним, так же ше мало людзох одлучуе за таку продукцію, а на хасен не идзе ані факт же нет организованого и сигурного одкупу за таки продукти. Могло би ше повасц же польопривреда една фабрика под отвореним небом, не можеме обчековац же кажди рок будзе еднаки и идеални з шицки культури котри рошно на отвореним полю, на милосц и немилосц хвилі.

Антун Гарди

1. Прикармйоване ярцу

2. Пририхтоване з дерлячу

Паприга на валалски способ

- За 4 особи
- Час пририхтованя: 1 годзина
- Легке пририхтоване

Потребне: 4 вельки паприги, 200 грами млетей говедзини, 1 ложичка нашеканого петрушкового лісца, 4 струча цеску, 50 грами натартого пармезану, 250 грами випасираних парадичох, 2 ложки отрушини, 4 ложки рискаши, 200 грами печарки, 1 вайцо, 1 главка цибулі, олей и соль.

Умиц паприги. Одрезац горню часц и очисциц од нашеня (1). Печарки нарецац на ценко и попражиц их зоз половку нашеканого петрушкового лісца и половку цеску (2). Помишац говедзину зоз остатком петрушкового лісца и цеском, сиром, рискашу и отрушинами. Додац вайцо, кус солі и кус олею и добре премишац (3). Зоз тоту масу напониц паприги (4). На кус олею попражиц нашекану цибулю, додац випасирани парадичи (5), посоліц и вариц 5 минути. Поскладац паприги до судзини до випасираних парадичох. Судзину закриц зоз покривку (6) и вариц. Кед потребне доляц кус врацей води.

Поскладац паприги до судзини, и додац випасирани парадичи, закриц зоз покривку и вариц

Одрезац горню часц паприги и очисциц од нашеня

Нарезани печарки динстац на олею зоз петрушковим лісцом и цеском

Положиц шицки состойки до миски и добре премишац

Напониц паприги зоз порихтану масу

На олею попражиц нашекану цибулю

Паприга на валалски способ

Марияна Джуджар

Слово мацерово

Пише: Агнетка Костелник Балатинац

Хто зоз старого нове прави, тот ше збогацує, а удобни тот постава хтори не шпорує

У давних часох, там дзешка у першей и початком другой половки ХХ століття, за хторе история гутори же є едно з найкирвавших столітїюх исторїї человечества, зазначаєме и дзепоедни позитивни ствари.

Людзе, окреме на валалох, барз вельо помагали єдни другим. То ше волато мольба. Чи требало помогнуц дацо вимуровац лебо закриц хижу, лебо дацо на полю... прискочело ше помогнуц. Родзина у валале ше скомпаловала та дзелели польопривредни приключки як цо то плуг, шеячка, граблі за зберане шена, косачка бетеліни, прикоч... Робели ведно и збогацовали ше. Але, як ше збогацовали, поставали вше одцудзенши єдни од других.

Технология ше швидко розвивала, конї заменили трактори, а перши трактори були насправди цошка цо барз олегчало роботу парастом. И польопривредна машинерия ше пошвидшано розвивала, та трактори поставали вше софистициранши, вецей не требало тельо людзох на полю, машини одрабляли вельо того цо ше скорей робело „на руки“, продукти за векши принос польодільних культурох тиж поставали вше присутнейши у каждодньовим пестованю рошлінох, а параста поставали вше од-

цудзенши єдни од других.

Кед ше орало з коньми, ставало ше скорей швитаня же би ше поробело, а од кеди ше роби з моцними и сучасними тракторами, часто ше оре вноци бо жем мегчейша. Моцни шветла, та аж и навигация яку ше скорей могло найсцлем у ладох и авионох, тераз оможлівює парастом же би безпечно орало на гоч хторей часци хотара и же би вше мали пред собу точни мири парцели хтору маю обробиц.

Часом ше зроби гольг жеми. Профит у вельким количеству жеми хтора ше обрабя. Але же би параста могли вельо робиц на сучасних машинох и ище вецей заробиц, маю рижни помощни алати, як и рижни средства за злешповане урожаю хтори хасную. Но праве тоті средства, з єдного боку злешповую урожай, а з другого зніщую околїско. Же би то не було так, параста рециклираю. А гевти хтори ше занімаю зоз статкарством, рециклираю ище вецей, та од зеленей поживи по финални продукт зоз рижних одпадних стварох котри ше зявюю у тей продукції, доставаю власну струю, власни олей, бензин, компост и хто зна цо шицко не!

Поведли бизме же „шпорує“ але то не лем шпороване, то одвичательне спра-

воване спрам планети Жеми, спрам дому дзе шицки биваме, спрам ресурсох хтори нам дати. А рециклираю и людзе по обисцох, роздзелюю одрудки же би их потим комунални служби одвезли там дзе ше тот одпад прероби до нового продукту. Рециклираме папер, пластику, метал, скло, био одпад.

Дакеди людзе на валале мали едно место у другим дворе, бліжей при заграді, дзе руцали шицко цо ше одруцовало од желеняви, гной спод статку и живини, а потим тот гной вожели на польо, гноєли з нїм жем же би лепше родзела. Тиж гноєли и заграді. Чи то не було рециклиране? Могли бизме повесц же було. А и обисца ше отримовало же би длужей тирвали. Обуй ше чувало, праве як и шмаги, а гевто цо ше ношело до хліва лебо на польо часто ше платало кед було подарте. Чи бизме то могли наволац обнавяне, рециклиране лебо просто - шпороване.

А моя мац и нешка, гоч уж нет такей велькей потреби за платаньом шмагох, бо су не лем меней квалитетни як скорей, але су анї не таки драги, зна повесц: „Хто з старого нове прави, тот ше збогацує, а удобни тот постава хтори не шпорує“.

Агнетка Балатинац

ТОРТА ОД СИРА ЗОЗ ВИШНЯМИ

Час пририхтованя: 30 минути (без хладзєня)

За подлогу:

- 175 г пишкоти
- 125 г масла

За фил:

- 2 дунци вишньох (по 370 г без соку)
- 200 г швижого сира
- 50-75 г цукру
- 1 ванилийов цукер
- 3 ложки лимунового соку
- 250 г шлагу
- 2 шлагфикси

За прелів:

- 2 бляди преліви за торту
- 1-2 ложки цукру
- 500 мл вишньового соку (зоз дунца)

За посипац:

- Натарта била чоколада
1. Пишкоти положиц до мещка за змарзане и потрушиц зоз розвалку. Масло розпушиц и замишиц зоз потрушеніма пишкотами.
 2. Рамики форми за торту (Ø 26) положиц на танер за торті. Од маси од

пишкотох и масла формовац подлогу у рамикох форми и добре поприцискац зоз ложку. Подлогу положиц до фрижидера.

3. Вишні одцадзиц и оддзелїц 500 мл. Швижи сир помишац зоз цукром, ванилийовим цукром и лимуновим соком. Шлаг трепац коло ½ минути, умишац шлагфикс и предлужиц зоз трепаньом. Шлаг умишац до сира. Зоз филлом намастиц порихтану подлогу зоз пишкотох и масла.
4. Одцадзени вишні положиц на фил зоз сира. Прелів направиц по упутству на мещку зоз цукром и вишньовим соком и преляц торті. Охабиц най торта стої у фрижидеру 1-2 годзини.
5. Рамики форми за торті склонїц и торті з боку посипац зоз натарту чоколаду.

Марияна Джуджар

A. KUPINA.